

**UCHWAŁA NR XXVII/338/21
RADY MIEJSKIEJ KOŚCIANA**

z dnia 28 października 2021 r.

w sprawie „Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2022-2024”

Na podstawie art. 176 pkt 1 i art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r., poz. 821, z 2021 r., poz. 159 i 1006) Rada Miejska Kościana uchwala, co następuje:

§ 1. Uchwala się „Program Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2022 – 2024”.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem 01 stycznia 2022 r.

Przewodniczący Rady

Dawid Olejniczak

Załącznik Nr 1 do uchwały Nr XXVII/338/21
Rady Miejskiej Kościana
z dnia 28 października 2021 r.

PROGRAM WSPIERANIA RODZINY W GMINIE MIEJSKIEJ KOŚCIAN NA LATA 2022-2024

Kościan, 2021

Opracowanie:

Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Gospodarczych DELTA PARTNER

Kościan 2021 r.

Spis treści

I Wprowadzenie.....	4
II Regulacje prawne.....	6
II.1 Podstawa prawna Programu	6
II.2 Zgodność Programu z przepisami prawa.....	6
III Diagnoza sytuacji rodzin w Gminie Miejskiej Kościan	9
IV Analiza SWOT.....	19
V Program strategiczny i operacyjny.....	21
V.1 Cele Programu	21
V.2 Główne zadania.....	22
VI Adresaci Programu	32
VII Podmioty świadczące pomoc w zakresie wspierania rodziny, partnerzy Programu	32
VIII Wdrażanie i monitoring	33
Spis wykresów.....	34

I Wprowadzenie

Niniejszy Program jest kontynuacją Programu Wspierania Rodziny realizowanego w Gminie Miejskiej Kościan w latach 2019-2021. Opracowany został w oparciu o art. 176 ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w myśl którego gmina zobowiązana jest do tworzenia gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną.

Podstawowym założeniem Programu jest utworzenie spójnego systemu wsparcia rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu ról opiekuńczo – wychowawczych, w celu przywrócenia im zdolności do wypełnienia tych funkcji poprzez pracę z rodziną oraz zapewnienia pomocy w opiece i wychowaniu dzieci. W świetle założeń ustawy pomoc dziecku i jego rodzinie powinna mieć charakter interdyscyplinarny i być udzielana przez właściwych specjalistów w ramach zintegrowanego lokalnego systemu. Realizowane w ramach Programu zadania koncentrować się winny nie tylko na dziecku, ale na całej rodzinie, również w sytuacjach, gdy dziecko umieszczone zostanie poza rodziną biologiczną, w celu odzyskania przez nią funkcji opiekuńczej. Ważne jest, by działania i decyzje względem rodziny były podejmowane przy współpracy wyspecjalizowanych instytucji (pomoc społeczna, szkoła, sąd, policja). Pomoc rodzinom przeżywającym kryzys powinny świadczyć lokalne służby społeczne oraz inne podmioty działające na rzecz dziecka i rodziny, przy zachowaniu zasad wzajemnej współpracy oraz poszanowania godności wszystkich uczestników działań. Konsekwencją powyższego zapisu jest wprowadzenie trzyletniego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2022-2024.

Rodzina stanowi pierwsze i najważniejsze środowisko opiekuńczo-wychowawcze dziecka. Każde dziecko do prawidłowego rozwoju potrzebuje rodziny, która otacza je miłością, zapewnia poczucie bezpieczeństwa i zaspakaja jego potrzeby. Z punktu widzenia potrzeb dziecka, rodzina jest podstawowym środowiskiem zapewniającym bezpieczeństwo emocjonalne, jest naturalnym środowiskiem wychowawczym, w którym główny element stanowią interakcje zachodzące między jej członkami. Rodzina oddziałuje na osobowość dziecka, przekazuje mu swój system wartości, tradycje, poglądy, ukierunkowuje jego aktywność i postępowanie na całe życie. Rodzina jest najbardziej stabilnym punktem odniesienia w doświadczeniu dziecka. Pomyślny rozwój dziecka jest możliwy w prawidłowo funkcjonującej rodzinie. W przypadku jakiegokolwiek dysfunkcjonalności rodziny dziecko ma prawo do specjalnej ochrony i pomocy państwa.

Niewydolność wychowawcza, zanikanie poczucia bezpieczeństwa, narastanie konfliktów, rozpad rodziny powodują wzrost zjawisk negatywnych, które wymagają zewnętrznej ingerencji sił i środków

społecznych. Długoletnie trwanie rodziny w sytuacji kryzysowej może spowodować całkowite zerwanie więzi rodzinnych i umieszczenie dzieci w pieczy zastępczej. Mając na względzie, że rodzina biologiczna jest najbardziej sprzyjającą w prawidłowym rozwoju dziecka należy dołożyć wszelkich starań, aby ono najdłużej w niej pozostało. Dlatego tak ważne jest wsparcie dla rodziny, aby prawidłowo wykonywała swoje funkcje. Należy pamiętać, że wszelkie działania służb i instytucji pracujących na rzecz dobra dziecka i rodziny powinny być zintegrowane oraz uwzględniać prawo do zachowania tożsamości dziecka i jego prawa do utrzymania kontaktów z rodzicami. Wszelkie działania powinny odbywać się za zgodą rodziny oraz z jej aktywnym udziałem w procesie zmian, z wykorzystaniem jej zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego, z zachowaniem zasady pomocniczości. Pozostawienie rodzin przeżywających trudności w pełnieniu swoich funkcji bez odpowiedniego wsparcia i pomocy specjalistycznej spowoduje wzrost zjawiska degradacji rodzin i skutkować będzie konsekwencjami na wielu płaszczyznach, którymi najbardziej zagrożone będą dzieci i ich przyszłość. W celu zapobiegania i rozwiązywania istniejących problemów z jakimi borykają się rodziny, a także by móc je kompleksowo wspierać należy opracować Program Wspierania Rodziny, którego realizacja należy do zadań własnych gminy.

II Regulacje prawne

II.1 Podstawa prawna Programu

Podstawą prawną do opracowania Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2022-2024 jest art. 176 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity: Dz. U. 2020 poz. 821 ze zm.)

II.2 Zgodność Programu z przepisami prawa

Program Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2022-2024 wpisuje się w założenia Strategii Rozwoju Województwa. Program jest również spójny ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2016-2025.

Zapisy Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan 2022-2024 są odzwierciedleniem standardów i norm prawa wynikających z ustawodawstwa krajowego, zawartych m.in. w:

1. Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 2009 r. Nr 114, poz. 946), która jasno stanowi, że *rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej. Państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej uwzględnia dobro rodziny. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych.*
2. Ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. 2020 poz. 821 z późn. zm.). Obowiązki gminy w zakresie wspierania rodziny oraz funkcjonowania systemu pieczy zastępczej określa ustawa z 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej i zalicza do nich:
 - 1) tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego oraz pracę z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności opiekuńczo-wychowawcze wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa, organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających, a także prowadzenie placówek wsparcia dziennego i zapewnienie w nich miejsc dla dzieci,
 - 2) współfinansowanie kosztów pobytu dzieci w rodzinach zastępczych oraz placówkach opiekuńczo-wychowawczych w wysokości odpowiednio 10%, 30%, 50% pełnych kosztów w pierwszym, drugim oraz trzecim i kolejnych latach pobytu dzieci w pieczy zastępczej,
 - 3) prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej zamieszkałego na terenie gminy.

3. Ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. 2020 poz. 1876 z późn. zm.), która nakłada na gminę obowiązek pracy socjalnej prowadzonej z osobami i rodzinami oraz ze społecznością lokalną. Celem podejmowanych działań jest rozwinięcie lub wzmocnienie aktywności i samodzielności życiowej osób i rodzin. Konieczne jest zapewnienie współpracy i koordynacji działań instytucji organizacji istotnych dla zaspokajania potrzeb społeczności.
4. Ustawie z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. 2021 poz. 75 z późn. zm.). Ustawa wprowadza zróżnicowane instytucje opieki nad dzieckiem do lat 3. Przewiduje ona, iż opieka ta może być prowadzona w żłobku, klubie dziecięcym, a także przez dziennego opiekuna oraz nianię. Ustawa określa również standardy świadczonych usług, kwalifikacje osób sprawujących opiekę, zasady finansowania i nadzoru nad jakością opieki. Koordynację tych zadań oraz obowiązek zapewnienia opieki dzieciom ustawodawca nakłada na gminę.
5. Ustawie z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. 2018 poz. 969). Ustawa reguluje kwestie prawne związane z postępowaniem w sprawach nieletnich. Nieletnimi, w rozumieniu ustawy, są osoby do ukończenia 18 roku życia dotknięte lub zagrożone demoralizacją, a także osoby, które dopuściły się czynów karalnych w wieku od 13 do 17 lat. Ustawa określa przede wszystkim kompetencje sądu rodzinnego w postępowaniu w sprawach nieletnich, środki zapobiegania i zwalczania demoralizacji i przestępczości nieletnich. Określa również tryb postępowania opiekuńczo-wychowawczego, wykonawczego i odwoławczego w sprawach nieletnich.
6. Ustawie z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. 2020 poz. 1359). To akt normatywny, będący podstawowym źródłem polskiego prawa rodzinnego, w sposób kompleksowy regulujący stosunki rodzinne, czy np. kwestie opieki nad dziećmi. Jest on podstawowym dokumentem, na którym opierają się w swojej działalności sądy rodzinne. W oparciu o kodeks regulowane są wszelkie kwestie dotyczące stosunków pomiędzy rodzicami i dziećmi.
7. Ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. 2021 poz. 1249). Ustawa reguluje kwestie związane z przeciwdziałaniem przemocy domowej, określa sposób postępowania pracowników socjalnych, organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości, w przypadku zgłoszenia przez osobę pokrzywdzoną przemocy domowej.
8. Ustawie z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. 2021 poz. 1119). Zobowiązuje ona gminę między innymi do:
 - 1) udzielania rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie,

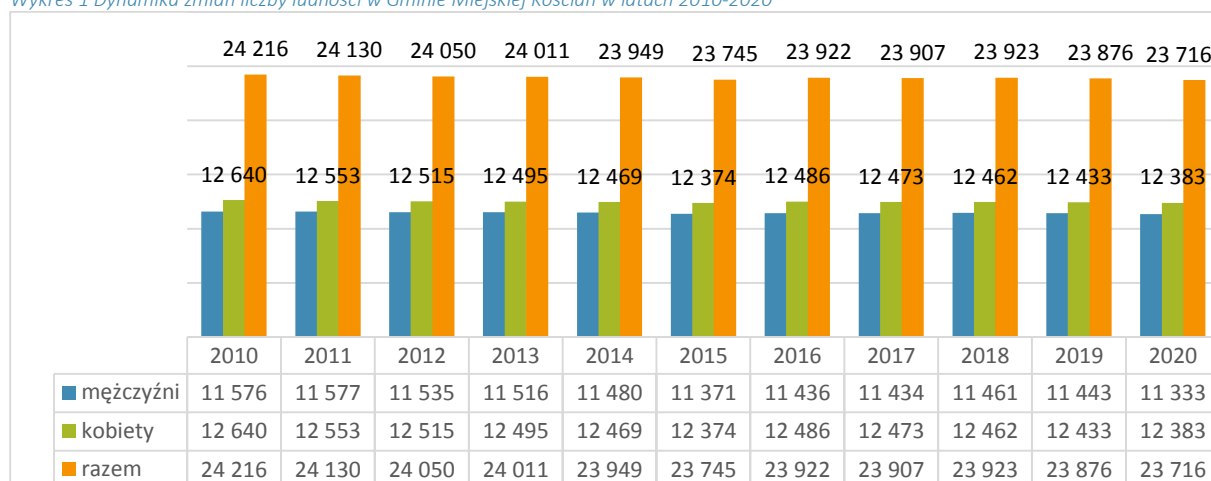
- 2) prowadzenia profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenia pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych.
9. Ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. 2020 poz. 2050), która nakłada na gminę obowiązek:
 - 1) udzielania rodzinom, w których występują problemy narkomanii, pomocy psychospołecznej i prawnej,
 - 2) prowadzenia profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej oraz szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenia zajęć sportowo-rekreacyjnych dla uczniów, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych.
10. Ustawie z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. 2020 poz. 111 z późn. zm.).
11. Ustawie z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. 2021 poz. 877 z późn. zm.).
12. Ustawie z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. 2020 poz. 1329). Ustawa „Za życiem” określa uprawnienia kobiet w ciąży i rodzin do wsparcia w zakresie dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej, a także instrumentów polityki na rzecz rodziny. Wsparcie w ramach tej Ustawy można uzyskać w dwóch formach: finansowej oraz pomocowej, która świadczona jest przez asystenta rodziny.
13. Ustawie o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci z 11 lutego 2016 r. (Dz.U. 2019 poz. 2407 z późn. zm.). Ustawa określa warunki nabywania prawa do świadczenia wychowawczego oraz zasady przyznawania i wypłacania tego świadczenia.
14. Ustawie z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz. U. 2020 r. poz. 1348 z późn. zm.).
15. Ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. 2020 r. poz. 1057 z późn. zm.), zgodnie z którą sfera zadań publicznych obejmuje m. in. zadania w zakresie: pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób, wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka.

III Diagnoza sytuacji rodzin w Gminie Miejskiej Kościan

Diagnoza społeczna rodzin w Gminie Miejskiej Kościan ma na celu przedstawienie sytuacji zastanej, która determinuje po pierwsze aktualne potrzeby i wymagany zakres wsparcia dla rodzin zamieszkujących Gminę Miejską Kościan oraz po drugie wprost oddziałuje na kształt i charakter założeń planistycznych. Niniejszy dokument wypracowany został na podstawie konsultacji z władzami Gminy Miejskiej Kościan, dyrekcją i pracownikami różnych szczebli Ośrodka Pomocy Społecznej w Kościanie, Komisją do Spraw Społecznych, Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Kościanie, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Kościanie, Policją, Ośrodkiem Rehabilitacji, Środowiskowym Domem Samopomocy w Kościanie, pedagogami szkolnymi, asystentami rodziny, opiekunami, przedstawicielami NGO i podmiotów społecznych działających na rzecz rodziny w Kościanie, osobami pracującymi na co dzień z dziećmi. Ze względu na branżowy, sektorowy charakter dokumentu, diagnoza koncentruje się na danych gromadzonych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Kościanie, jak również wnioskach płynących z analizy uwarunkowań społeczno-gospodarczych umieszczonych w raporcie z Ewaluacji Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan za lata 2019-2021.

Gmina Miejska Kościan w latach 2010-2020 cechowała się sukcesywnym, nieznacznym zmniejszaniem się liczby mieszkańców gminy (na przestrzeni ostatnich 10 lat liczba mieszkańców zmalała o 500 osób). Odnotowany spadek w zakresie zameldowanych mieszkańców wynosi 2,11%. Biorąc pod uwagę kryzys demograficzny identyfikowany w skali całego kraju, sytuację demograficzną w Gminie Miejskiej Kościan można uznać za korzystną.

Wykres 1 Dynamika zmian liczby ludności w Gminie Miejskiej Kościan w latach 2010-2020

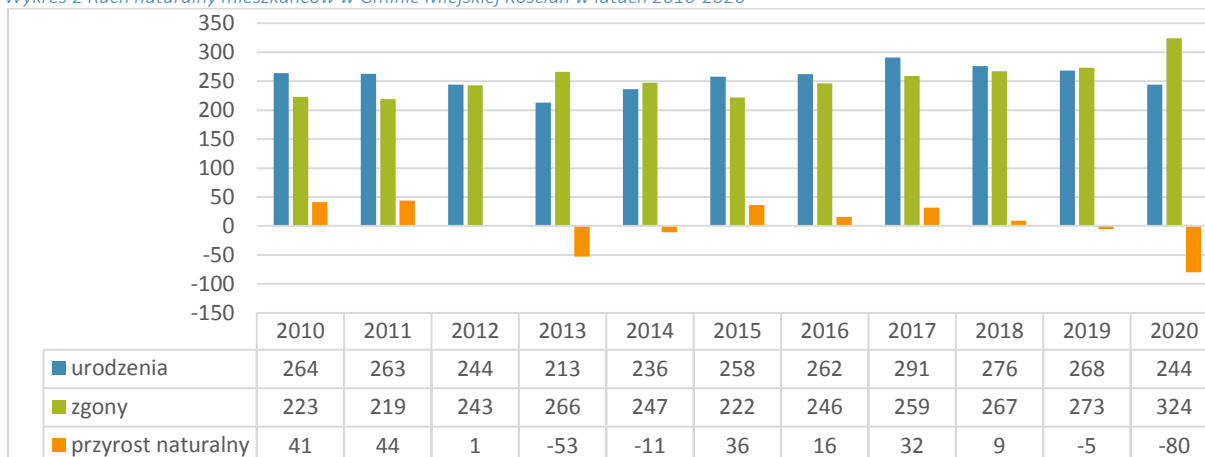

Źródło: BDL GUS

Aktualna liczba mieszkańców determinowana jest dwoma zjawiskami: przyrostem naturalnym oraz migracją. W tym kontekście warto zapoznać się z historyczną zmiennością tych zjawisk.

Na przestrzeni lat 2010-2020 przyrost naturalny był zmienny. W siedmiu na jedenaście badanych lat był dodatni. Największy przyrost naturalny odnotowano w 2011 roku (44), natomiast w roku 2020 odnotowano największy ujemny przyrost naturalny (-80). Wpływ na to miała znacząco wyższa liczba zgonów w stosunku do lat poprzednich. Warto podkreślić, że jedynie czterokrotnie w okresie minionej dekady wartość analizowanego wskaźnika kształtowała się na poziomie ujemnym. Z punktu widzenia potencjału demograficznego miasta należy omawiane wyniki ocenić jako korzystne.

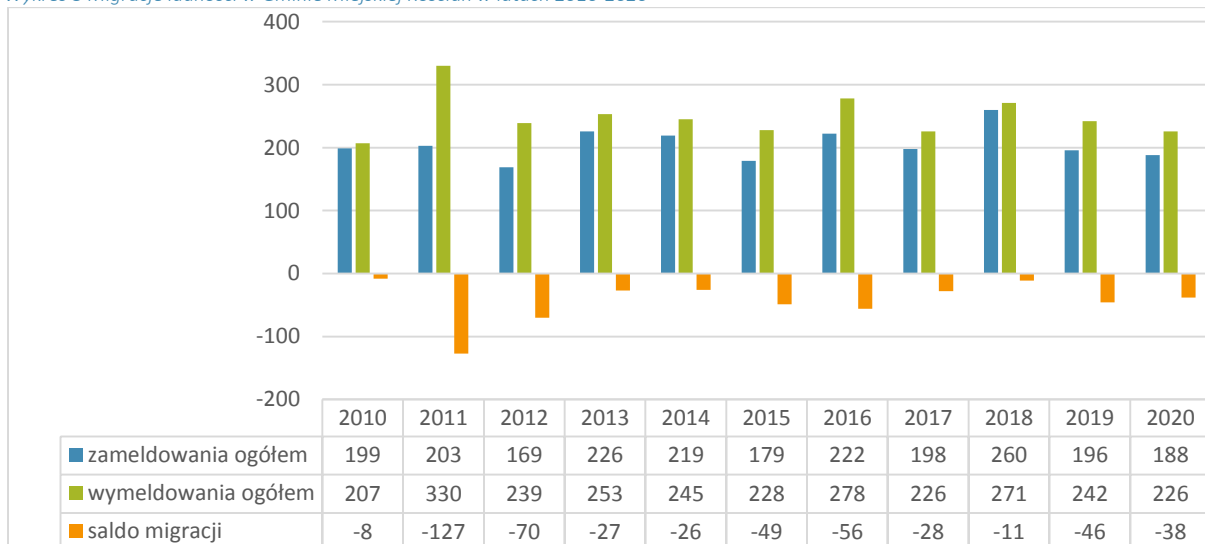
Wykres 2 Ruch naturalny mieszkańców w Gminie Miejskiej Kościan w latach 2010-2020

Źródło: dane GUS

Drugą determinantą demograficzną jest bilans migracji. W przeciwieństwie do ruchu naturalnego zjawisko migracji cechuje się trwale ujemnymi wartościami. Niemniej zjawisko to nie jest na tyle silne, ażeby znacząco oddziaływało na potencjał demograficzny Gminy Miejskiej.

Wykres 3 Migracje ludności w Gminie Miejskiej Kościan w latach 2010-2020

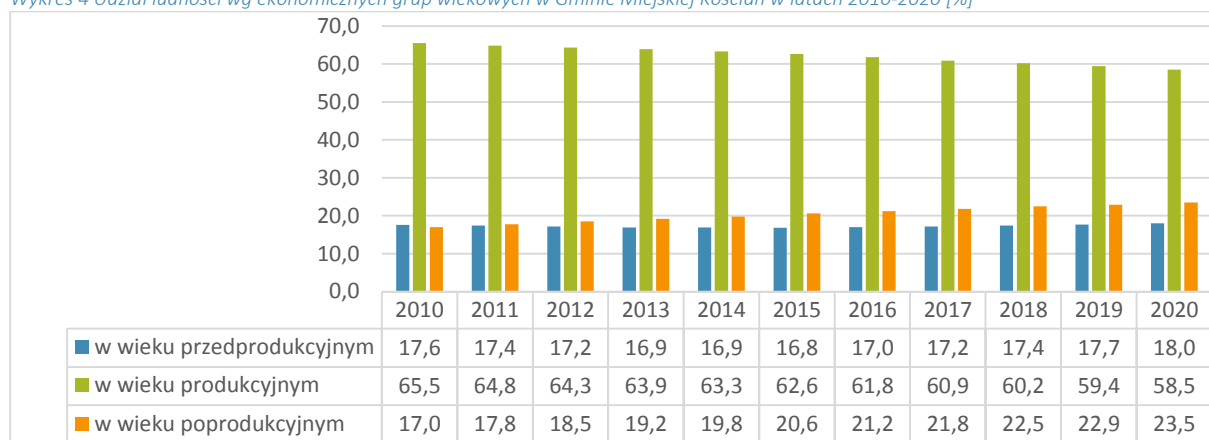

Źródło: dane GUS

Ostatnim elementem odnoszącym się do kwestii demograficznych jest struktura wiekowa mieszkańców Gminy Miejskiej Kościan. Jest to szczególnie istotne w kontekście działań podejmowanych przez OPS. Należy podkreślić, że liczba seniorów, osób w wieku poprodukcyjnym dynamicznie wzrasta, jednocześnie baza ludzi w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym znacząco

maleje. Starzenie się społeczności lokalnej jest faktem i uznaje się, iż na podstawie przytoczonych danych można wnioskować o trwałości tej tendencji.

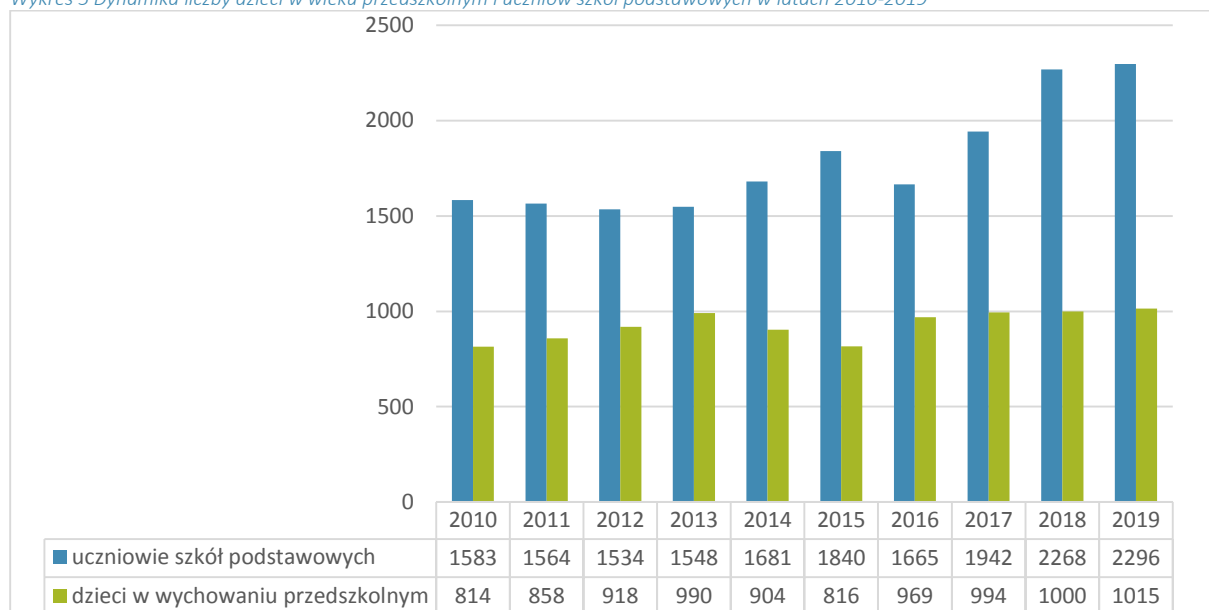
Wykres 4 Udział ludności wg ekonomicznych grup wiekowych w Gminie Miejskiej Kościan w latach 2010-2020 [%]

Źródło: dane GUS

Analizie poddano również liczbę dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym i uczniów szkół podstawowych. Dane w tym zakresie wyraźnie świadczą o wzroście liczebności tej grupy społecznej, co z punktu widzenia demograficznego jest bardzo korzystne dla gminy, lecz wiąże się z koniecznością zabezpieczenia socjalnego młodych mieszkańców.

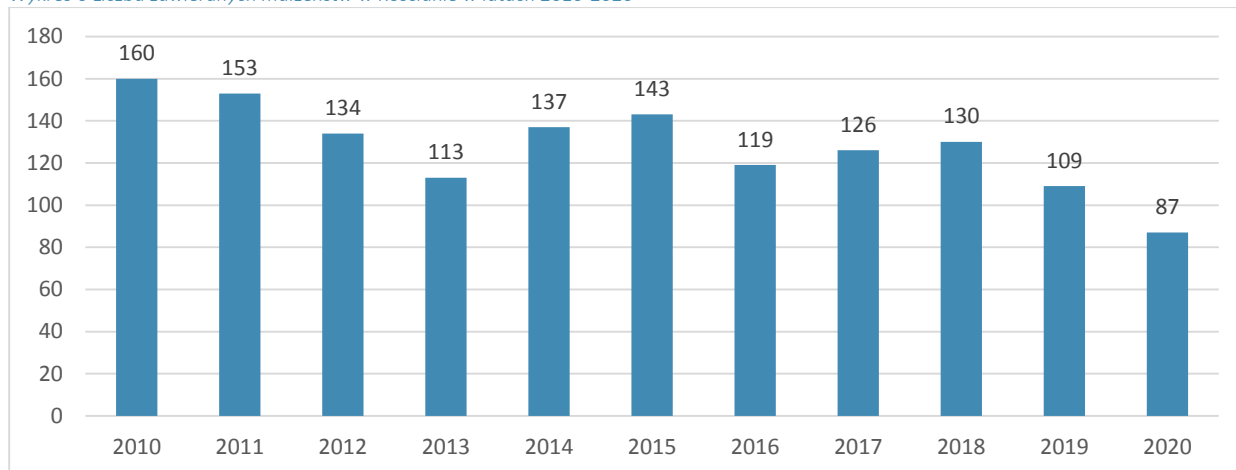
Wykres 5 Dynamika liczby dzieci w wieku przedszkolnym i uczniów szkół podstawowych w latach 2010-2019

Źródło: dane GUS

Liczba zawieranych małżeństw w Kościanie w latach 2010-2019 podlegała naturalnym wahaniom. Ze względu na zmianę sposobu agregowania danych przez USC pełna analiza trendu nie jest możliwa. Warto podkreślić, że nie dostrzega się znamion kryzysu czy też tendencji spadkowej, a to oznacza, iż sytuacja instytucji małżeństwa w uwarunkowaniach lokalnych jest relatywnie silna.

Wykres 6 Liczba zawieranych małżeństw w Kościanie w latach 2010-2020

Źródło: dane GUS

* Źródłem informacji o małżeństwach jest dla GUS sprawozdawczość urzędów stanu cywilnego w postaci formularzy statystycznych "Karta statystyczna zawarcia małżeństwa". Dane według miejsca zameldowania męża przed ślubem, w przypadku gdy mąż przed ślubem mieszkał za granicą przyjmuje się miejsce zameldowania żony przed ślubem.

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu wspieranie osób i rodzin w przewyżnianiu trudnych sytuacji życiowych, z którymi nie są w stanie sobie poradzić, wykorzystując własne zasoby, możliwości i uprawnienia. Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w godnych warunkach. Pozwala także zapobiegać trudnym sytuacjom życiowym, wspierając przy usamodzielnieniu się oraz integracji ze środowiskiem. Wsparcie najbardziej potrzebujących odbywa się w formie finansowej, rzeczowej oraz w formie usług. System świadczeń pomocy społecznej wspiera finansowo osoby i rodziny o niskich dochodach oraz pozbawione dochodu. Pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu: ubóstwa; sieroctwa; bezdomności; bezrobocia; niepełnosprawności; długotrwałej lub ciężkiej choroby; przemocy w rodzinie; potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi; potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności; bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego zwłaszcza w rodzinach niepełnych i wielodzietnych; trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy; trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; alkoholizmu i narkomanii; zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej; klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Poniżej zaprezentowano dane dotyczące liczby rodzin objętych pomocą społeczną w Gminie Miejskiej Kościan z podziałem na przyczyny korzystania ze wsparcia w latach 2013-2020.

Tabela 1 Powody objęcia rodzin pomocą społeczną w Gminie Miejskiej Kościan w latach 2013-2020

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ubóstwo	824	634	634	344	314	281	254	248
Sieroctwo	3	0	0	0	0	0	1	
Bezdomność	35	41	41	28	39	21	28	39
Potrzeba ochrony macierzyństwa	120	116	116	119	105	134	140	112
Bezrobocie	317	265	265	179	145	153	129	131
Niepełnosprawność	312	344	344	357	348	325	292	292
Długotrwała choroba	305	325	325	373	358	361	346	350
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, w tym:	168	151	151	119	135	153	134	149
- rodziny niepełne,	135	118	118	100	102	95	74	81
- rodziny wielodzietne,	44	50	50	33	31	30	35	35
Przemoc w rodzinie	10	4	4	9	8	9	6	4
Alkoholizm	72	95	95	108	89	81	74	76
Narkomania	2	11	11	8	8	4	3	1
Trudności w przystosowaniu społecznym po opuszczeniu zakładu karnego	16	14	14	14	14	10	10	15
Zdarzenie losowe	1	3	3	1	2	1	2	0
Sytuacja kryzysowa	0	6	6	6	7	3	4	6
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0	1	0	0	0

Źródło: dane OPS

Najczęstszymi powodami udzielenia pomocy w 2020 roku były:

długotrwała choroba	350 rodzin
niepełnosprawność	292 rodziny
ubóstwo	248 rodzin
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	149 rodzin
bezrobocie	131 rodzin

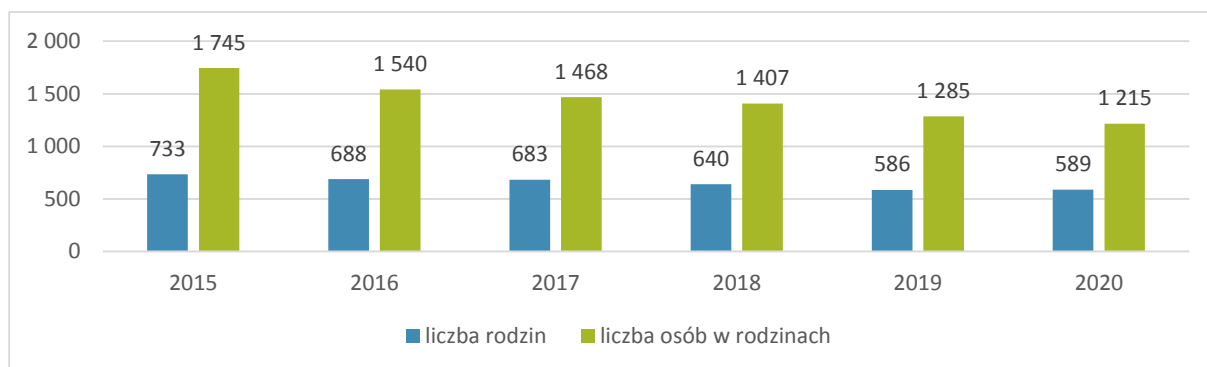
Analizując przyczyny trudnej sytuacji rodzin w Gminie Miejskiej Kościan na przestrzeni lat 2013-2020 można stwierdzić, że zmieniły się powody dla których rodziny korzystają ze wsparcia OPS.

Dla przykładu w 2013 roku najczęstszymi powodami udzielania pomocy społecznej były:

ubóstwo	824 rodziny
bezrobocie	317 rodzin
niepełnosprawność	312 rodzin
długotrwała choroba	305 rodzin
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	168 rodzin

Warto podkreślić znaczny spadek liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej oraz znaczący spadek liczby rodzin korzystających z pomocy z powodu ubóstwa (spadek na przestrzeni ostatnich 8 lat o aż 576 rodzin) oraz bezrobocia (317 rodzin w 2013 roku, 131 rodzin w 2020 roku). Bez wątpienia świadczy to o poprawiającej się sytuacji rodzin w Gminie Miejskiej Kościan. W tym kontekście kluczowa jest sytuacja materialna. Z drugiej strony dostrzega się mimo spadku liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej utrzymywanie się na stałym poziomie liczby rodzin korzystających ze wsparcia ze względu na uzależnienia, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, potrzebę ochrony macierzyństwa, niepełnosprawność czy też długotrwałe choroby. Punktem wyjścia do określenia sytuacji rodzin w Gminie Miejskiej Kościan jest analiza danych o rodzinach objętych wsparciem Ośrodka Pomocy Społecznej w Kościanie. Jak wynika z poniższych danych, liczba rodzin korzystających z pomocy Ośrodka na przestrzeni lat 2015-2020 spada. W roku 2015 z pomocy Ośrodka skorzystało 733 rodzin (łącznie 1 745 osób w rodzinach), w roku 2017 pomocy udzielono 683 rodzinom (1 468 osobom w rodzinach), natomiast w 2020 roku z pomocy skorzystało 589 rodzin (1 215 osób w rodzinach). Jest to tendencja spadkowa, na którą w dużej mierze miało wpływ świadczenie wychowawcze „Rodzina 500+” oraz poprawiająca się sytuacja materialna rodzin. Szczegółowe dane zaprezentowano na poniższym wykresie.

Wykres 7 Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w Gminie Miejskiej Kościan w latach 2015-2020

Źródło: dane OPS

Zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizacji pieczy zastępczej spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz organach administracji rządowej. Obowiązek ten jest realizowany w szczególności poprzez współpracę jednostek samorządu terytorialnego i organów administracji rządowej ze środowiskiem lokalnym, sądami i ich organami pomocniczymi, a także Policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, kościołami, związkami wyznaniowymi oraz organizacjami społecznymi.

Do zadań własnych gminy w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej zalicza się:

1. Opracowanie i realizację 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny,

2. Umożliwianie podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny,
3. Tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego oraz pracę z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez:
 - 1) zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny, a także dostępu do poradnictwa specjalistycznego,
 - 2) organizowanie szkoleń, tworzenie warunków do działań rodzin wspierających,
 - 3) prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci,
 - 4) współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym,
 - 5) sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny, a także przekazywanie ich właściwemu wojewodzie,
 - 6) prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy.

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych prowadzone było głównie w Gminie Miejskiej Kościan poprzez:

- pracę socjalną świadczoną przez pracowników socjalnych w rodzinach z problemami opiekuńczo-wychowawczymi,
- współpracę z przydzielonym rodzinie asystentem rodziny,
- poradnictwo specjalistyczne,
- wsparcie finansowe, rzeczowe lub inne w zależności od potrzeb.

Wykres 8 Zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w Gminie Miejskiej Kościan w latach 2014-2020

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Liczba asystentów rodziny w gminie	2	2	2	4	4	3	2
Liczba rodzin korzystających z usług asystentów rodziny	28	35	31	37	34	37	25
Liczba placówek wsparcia dziennego	1	1	1	1	1	1	1
Liczba miejsc	50	50	50	50	50	50	50
Przeciętna liczba umieszczonych dzieci	18	45	51	52	46	53	55
Wydatki (w zł)	126 880	214 352	215 343	251 987	255 393	221 455	172 537

Źródło: dane OPS

W Ośrodku Pomocy Społecznej w Kościanie zatrudnieni są asystenci rodziny. Zakres zadań asystenta rodziny obejmuje cztery obszary: bezpośrednią pracę z rodzicami, bezpośrednią pracę z dziećmi, działania pośrednie realizowane na rzecz dziecka i rodziny, organizację własnego warsztatu pracy. Zadania asystenta rodziny określa art. 15 Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Asystent rodziny ma aktywizować i motywować osobę lub rodzinę do działania w celu przezwyciężenia trudnej sytuacji, w jakiej się znalazła, poszukiwać jej zasobów lub dawno niewykorzystywanych kompetencji. Asystent pomaga modelować lub trenować umiejętności, których beneficjent nie posiada, towarzyszy w ich wykonywaniu do momentu osiągnięcia biegłości. Asystent rodziny nie jest opiekunem, lecz nosicielem zmiany. Przez pewien czas towarzyszy i wspiera rodzinę z dziećmi, aby w przyszłości samodzielnie potrafiła pokonywać trudności życiowe, zwłaszcza dotyczące opieki i wychowania potomstwa oraz stwarzała optymalne warunki do prawidłowego rozwoju. W badanym okresie liczba rodzin objęta wsparciem utrzymuje się na podobnym poziomie. W 2020 roku odnotowano nieznaczny spadek liczby rodzin objętych wsparciem, co spowodowane było stanem zagrożenia epidemiologicznego COVID-19.

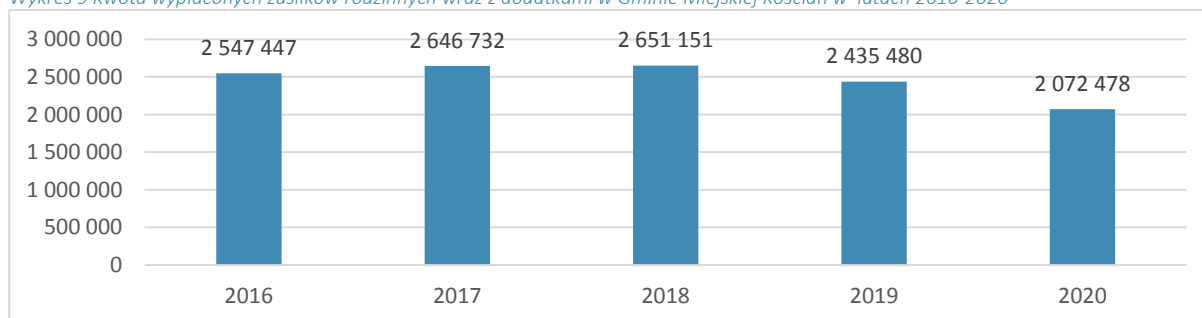
Rodzina znajduje się w centrum polityki społecznej rządu. Tkwi w niej potencjał, który jest źródłem rozwoju naszego kraju. Ministerstwo podejmuje więc liczne działania z zakresu polityki państwa na rzecz dziecka i rodziny. Jednym z nich są świadczenia rodzinne.

Zasiłek rodzinny ma na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka. Prawo do zasiłku rodzinnego i dodatków do tego zasiłku przysługuje:

- 1) rodzicom, jednemu z rodziców albo opiekunowi prawnemu dziecka;
- 2) opiekunowi faktycznemu dziecka;
- 3) osobie uczącej się.

Zasiłek rodzinny przysługuje do ukończenia przez dziecko 18 roku życia lub nauki w szkole, jednak nie dłużej niż do ukończenia 21 roku życia albo 24 roku życia, jeżeli kontynuuje naukę w szkole lub w szkole wyższej i legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym, albo znacznym stopniu niepełnosprawności. Od 2018 roku maleje kwota wypłaconych zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami dla rodzin zamieszkujących Kościan. Świadczy to o poprawiającej się sytuacji rodzin w mieście.

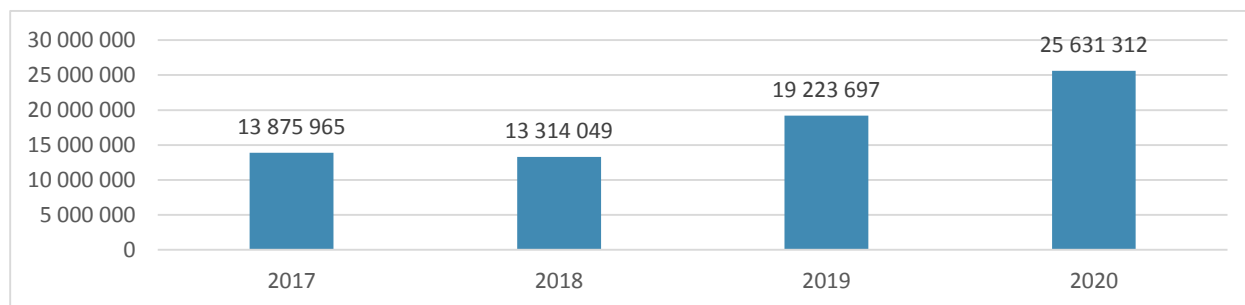
Wykres 9 Kwota wypłaconych zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami w Gminie Miejskiej Kościan w latach 2016-2020

Źródło: dane OPS

Ośrodek Pomocy Społecznej w Kościanie w całości (100%) wydatkował środki na realizację programu „Rodzina 500+”. Od 2017 do 2020 roku kwota wydatkowana na ten cel wrosła o 85%, na co wpływ miało wprowadzenie świadczenia na pierwsze dziecko od lipca 2019 roku. Program „Rodzina 500+” to najważniejsza zmiana w ramach szeroko rozumianej polityki społecznej w całym kraju.

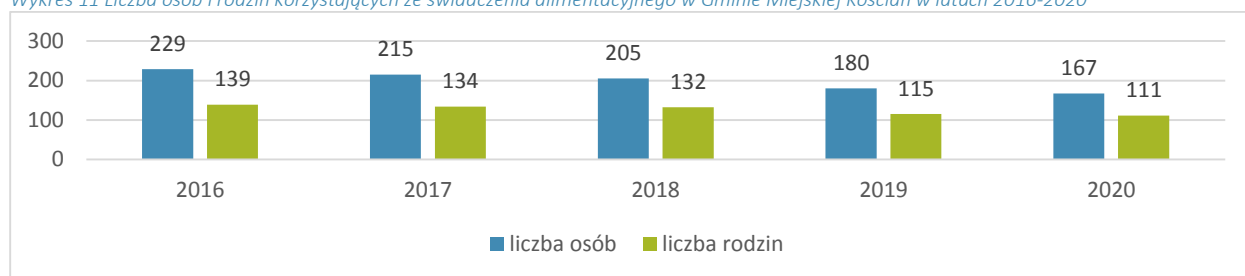
Wykres 10 Kwota wypłaconych świadczeń wychowawczych w Gminie Miejskiej Kościan w latach 2017-2020

Źródło: dane OPS

Maleje liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających ze świadczenia alimentacyjnego. Dla przykładu w 2016 roku 229 osób w 139 rodzinach pobrało świadczenie alimentacyjne na kwotę 1 101 690 zł, natomiast w 2020 roku 167 osób w 111 rodzinach pobrało świadczenie alimentacyjne na kwotę 867 557 zł. Sytuacja ta świadczy o coraz lepszej koniunkturze rodzin w mieście.

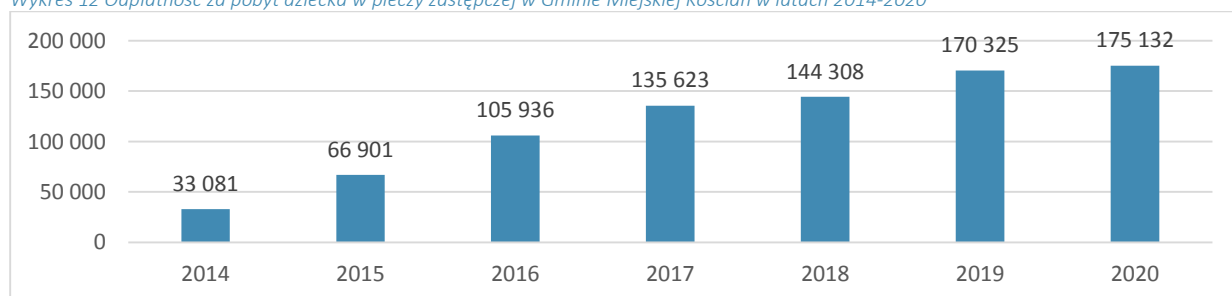
Wykres 11 Liczba osób i rodzin korzystających ze świadczenia alimentacyjnego w Gminie Miejskiej Kościan w latach 2016-2020

Źródło: dane OPS

Warto zwrócić uwagę, że z roku na rok rośnie kwota odpłatności Gminy Miejskiej Kościan za pobyt dzieci w pieczy zastępczej. W 2014 roku wydatkowano na ten cel 33 081 zł, natomiast w 2020 roku odpłatność ta wynosiła 175 132 zł (wysokość wydatków związana z tymi działaniami wzrosła ponad pięciokrotnie).

Wykres 12 Odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej w Gminie Miejskiej Kościan w latach 2014-2020

Źródło: dane OPS

Pomoc społeczna to nie tylko wsparcie finansowe osób i rodzin potrzebujących pomocy, ale także pomoc instytucjonalna świadczona przez placówki pomocy społecznej. W Gminie Miejskiej Kościan w strukturze Ośrodka Pomocy Społecznej w Kościanie prowadzą działalność: Świetlica Socjoterapeutyczna, Klub Integracji Społecznej, Lokalne Centrum Wolontariatu, Zespół Doradztwa Rodzinnego. W Zespole Doradztwa Rodzinnego mieszkańcy miasta mogą otrzymać wsparcie w zakresie poradnictwa psychologicznego, prawnego, leczenia uzależnień, rozwiązywania konfliktów w rodzinie, pracy socjalnej.

IV Analiza SWOT

Analiza SWOT, jako narzędzie identyfikacji i usystematyzowania mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń posłuży do uporządkowania informacji mających kluczowe znaczenie dla Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan. Zastosowana technika analityczna SWOT oparta została na czterech kategoriach czynników strategicznych:

S (Strengths)	mocne strony: wszystko to, co stanowi atut, przewagę, zaletę analizowanego obszaru,
W (Weaknesses)	słabe strony: wszystko to, co stanowi słabość, barierę, wadę analizowanego obszaru,
O (Opportunities)	szanse: wszystko to, co stwarza dla analizowanego obszaru szansę korzystnej zmiany,
T (Threats)	zagrożenia: wszystko to, co stwarza dla analizowanego obszaru niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej.

Mocne strony	Słabe strony
• Stabilna liczba mieszkańców. • Bliskość dużego ośrodka miejskiego. • Specjalistyczna kadra Ośrodka Pomocy Społecznej w Kościanie. • Dobrze rozwinięta sieć jednostek oświatowych. • Duże zainteresowanie Kartą Dużej Rodziny. • Spadek bezrobocia. • Dobrze rozwinięty wolontariat, duże zaangażowanie. • Organizacja wsparcia na rzecz rodziny: „Akademia Świadomego Rodzica”, „Posiłek w szkole i w domu”. • Rozwój asystentury rodzinnej i pracy w środowisku. • Funkcjonowanie Kościańskiego Telefonu Zaufania. • Wsparcie seniorów – pomoc w zakresie zakupów. • Organizacja opieki wytchnieniowej na terenie Gminy Miejskiej Kościan. • Rozwijanie i poszerzanie dla dzieci i młodzieży oferty spędzania czasu wolnego. • Działalność Placówki Wsparcia Dziennego. • Profilaktyka skierowana do dzieci i młodzieży w temacie uzależnień i używek.	• Starzenie się społeczeństwa. • Brakuje pomocy psychologicznej w szkołach, brakuje świadomości na temat wartości pomocy psychologicznej. • Problemy logistyczne związane z funkcjonowaniem OPS w kilku lokalizacjach. • Wzrost potrzeb terapeutycznych. • Konieczność aktywizacji zawodowej i społecznej kobiet. • Braki w kontaktach społecznych seniorów. • Stygmatyzacja klientów pomocy społecznej, obawa przed korzystaniem z usług. • Stany depresyjne osób samotnych w domach. • Bierność i niskie zaangażowanie rodzin we współpracę z organizacjami i otoczeniem. • Brak ogrzewalni dla osób bezdomnych. • Konieczność systemowego rozwiązania wsparcia psychologiczno-pedagogicznego. Długie terminy oczekiwania na wsparcie. • Słaba wymiana informacji o ofercie/mocach przerobowych poszczególnych instytucji. • Pogłębiający się kryzys rodziny, narastający problem braku opieki nad osobami starszymi ze strony rodziny. • Niska samodzielność i inicjatywność części seniorów.

Szanse	Zagrożenia
• Poszerzanie działań podnoszących aktywne formy spędzania czasu wolnego. • Zacieśnianie współpracy z NGO. • Poszerzanie świadomości efektów wsparcia psychologicznego. • Organizacja warsztatów dla rodzin z zakresu umiejętności wychowawczych. • Stworzenie alternatywy dla dzieci – np. promocja wolontariatu zachęcającą młodzież do działania. • Streetworking – jako alternatywna forma pracy z młodzieżą. • Pomoc psychologiczna w szkołach i przedszkolach. • Oferta zajęć pozaszkolnych – zajęcia rozwijające pasje i zainteresowania. • Organizacja nowych form wsparcia - taxi dla seniora. • Zacieśnienie współpracy instytucji działających na rzecz rodziny - wymiana doświadczeń, przepływ informacji. • Zatrudnienie kadry dodatkowych specjalistów ds. pracy z dziećmi i rodziną. • Aktywizacja seniorów w obszarze edukacyjnym, kulturalnym i działalności na rzecz innych. • Promocja działań na rzecz higieny psychicznej – akcje informacyjne, promocja, itp. • Edukacja i wsparcie rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, rodziny wspierające. • Organizacja Programu „Wnuczka – Babcia, Wnuczek – Dziadek”. • Zmiana powodów korzystania z pomocy społecznej rodzin. • Odejście od form pieniężnych świadczenia pomocy społecznej na rzecz usług. • Dostępność dodatkowych środków, w tym współfinansowanych z EFS. • Możliwość uzyskania przez osoby starsze i niepełnosprawne pomocy ze strony rodziny.	• Stan zagrożenia epidemiologicznego COVID-19. • 50% dzieci po powrocie z nauki zdalnej ma obniżony nastrój i zaburzenia emocjonalne. • Problem z emocjami i stresem u dzieci i młodzieży. • Nasilenie cyberprzestępstw i hejtu w Internecie. • Uzależnienia od telefonu, Internetu, komputera. • Brak zainteresowania warsztatami dla rodziców, terapią uzależnień. • Słabo rozwinięty w regionie sektor pozarządowy działający na rzecz dzieci i rodziny. • Zwiększająca się potrzeba usług opiekuńczych. • Zanikanie modelu rodzin wielopokoleniowych. • Zmiany demograficzne, skutkujące wcześniejszym korzystaniem z systemu instytucjonalnego wsparcia.

V Program strategiczny i operacyjny

W rozdziale opisany został cel główny oraz cele szczegółowe. Ze względu na programowy, operacyjny charakter opracowania w dalszej jego części opisano skwantyfikowane zadania przewidziane do realizacji w okresie obowiązywania Programu, tj. w latach 2022-2024.

V.1 Cele Programu

Cele Programu Wsparcia Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2022-2024 mają hierarchiczną strukturę. Po pierwsze zdefiniowano cel główny odnoszący się do przedmiotu opracowania, w drugiej kolejności opracowano cztery cele szczegółowe umożliwiające realizację celu głównego. Cel główny niniejszego Programu brzmi następująco:

Pomoc rodzinom zamieszkującym Gminę Miejską Kościan w stwarzaniu optymalnych warunków do wychowywania dzieci oraz wspieranie rodzin z dysfunkcjami w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczej.

Program Wsparcia Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2022-2024 składa się z czterech komplementarnych i skoordynowanych celów szczegółowych:

Cel szczegółowy 1.	Rozwój usług i form wsparcia na rzecz pomocy dzieciom i rodzinie
Cel szczegółowy 2.	Ograniczenie sytuacji kryzysowych i negatywnych skutków niekorzystnie wpływających na funkcjonowanie rodziny
Cel szczegółowy 3.	Integracja rodziny oraz rozwój oferty spędzania czasu wolnego
Cel szczegółowy 4.	Organizacja systemu opieki nad dzieckiem i rodziną sprzyjająca jej prawidłowemu rozwojowi

Powyższe cele szczegółowe opisują spektrum zainteresowania i interwencji w ramach „Programu Wsparcia Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2022-2024”. W dalszej części opracowania wskazano główne zadania przypisane do poszczególnych celów szczegółowych, kluczowych z punktu widzenia osiągania oczekiwanych rezultatów. Tym samym kolejny rozdział to rdzeń dokumentu

wskazujący konkretne działania programowe mające na celu realizację założeń planistycznych. W tym kontekście warto zwrócić uwagę na sposób powstawania tej części oraz na charakter i gradację poszczególnych celów szczegółowych.

Zapisy na poziomie zadań zostały wypracowane w modelu partycypacyjno-eksperyckim i były poprzedzone badaniami jakościowymi, prowadzonymi z pracownikami merytorycznymi operatora Programu – Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Kościanie. Kluczowym dla ostatecznego kształtu głównych zadań wskazanych w dokumencie było spotkanie konsultacyjne, które odbyło się 14 września 2021 r. Miało ono charakter branżowego spotkania konsultacyjnego. Reprezentanci środowisk zajmujących się wspieraniem rodziny zapoznali się z wynikami ewaluacji „Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan za lata 2019-2021”, głównymi wnioskami płynącymi z diagnozy społecznej oraz w formie warsztatu przedyskutowano kierunki interwencji i wzbogacono katalog proponowanych zadań.

V.2 Główne zadania

Główne zadania wyznaczone do realizacji bezpośrednio wynikają z przyjętych celów. Struktura rozdziału obejmuje cztery grupy zadań. Każdorazowo zadanie jest opisane z wykorzystaniem następujących elementów:

- Nazwa zadania – wskazująca na charakter działalności,
- Okres realizacji – ramy czasowe przewidziane dla zadania,
- Realizator – wskazanie podmiotów potencjalnie zaangażowanych w realizację zadania,
- Źródło finansowania – ramy finansowe,
- Wskaźniki – mierniki pozwalające na faktyczne monitorowanie postępów realizacji Programu,
- Oczekiwane rezultaty – główne efekty postulowane do osiągnięcia poprzez realizację zadania,
- Sposób weryfikacji – założenia do monitoringu podjętych działań.

Lp.	Nazwa zadania	Okres realizacji	Realizator	Źródło finansowania	Wskaźniki	Oczekiwane rezultaty	Sposób weryfikacji
Cel szczegółowy 1. Rozwój usług i form wsparcia na rzecz pomocy dzieciom i rodzinie							
1.1	Pozyskanie kadry specjalistycznej wspierającej dzieci i rodzinę	Cały okres obowiązywania Programu	Wydział Edukacji, Kultury i Kultury Fizycznej (WEKiKF), instytucje kultury, szkoły, organizacje pozarządowe, OPS w Kościanie	Środki z budżetu gminy, środki z budżetu państwa, środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej oraz innych źródeł zewnętrznych	Liczba zatrudnionych specjalistów	Większa dostępność do świadczonych usług	Monitoring Programu, sprawozdania roczne z działalności OPS oraz innych jednostek
1.2	Zapewnienie dostępu do nieodpłatnego poradnictwa specjalistycznego	Cały okres obowiązywania Programu	WEKiKF, instytucje kultury, szkoły, organizacje pozarządowe, OPS w Kościanie	Środki z budżetu gminy, środki z budżetu państwa, środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej oraz innych źródeł zewnętrznych	Liczba udzielonych porad w ramach poradnictwa specjalistycznego	Poprawa funkcjonowania rodzin dotkniętych problemami	Monitoring Programu, sprawozdania roczne z działalności OPS oraz innych jednostek
1.3	Organizacja funkcjonowania rodzin wspierających	Cały okres obowiązywania Programu	OPS w Kościanie, Lokalne Centrum Wolontariatu, organizacje pozarządowe, placówki oświatowe	Środki z budżetu gminy, środki z budżetu państwa, środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej oraz innych źródeł zewnętrznych	Liczba rodzin wspierających	Zwiększenie form proponowanego wsparcia rodzin	Monitoring Programu, sprawozdania roczne z działalności OPS oraz innych jednostek
1.4	Organizowanie spotkań, konferencji, prelekcji, seminariów dla przedstawicieli podmiotów lokalnych działających na rzecz dzieci i rodziny	Cały okres obowiązywania Programu	WEKiKF, instytucje kultury, szkoły, organizacje pozarządowe, OPS w Kościanie	Środki z budżetu gminy	Liczba zrealizowanych spotkań/konferencji/prelekcji/seminariów	Zwiększenie poziomu zaangażowania społecznego	Monitoring Programu, sprawozdania roczne z działalności OPS oraz innych jednostek

Lp.	Nazwa zadania	Okres realizacji	Realizator	Źródło finansowania	Wskaźniki	Oczekiwane rezultaty	Sposób weryfikacji
Cel szczegółowy 1. Rozwój usług i form wsparcia na rzecz pomocy dzieciom i rodzinie							
1.5	Zapewnienie miejsc dla dzieci w żłobkach i przedszkolach	Cały okres obowiązywania Programu	Żłobki i przedszkola miejskie i prywatne	Środki z budżetu gminy, środki z budżetu państwa, środki prywatne	Liczba miejsc w placówkach	Poprawa opieki nad dziećmi	Monitoring Programu, sprawozdania roczne z działalności OPS i WEKiKF
1.6	Rozwój oferty ogólnodostępnych zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży	Cały okres obowiązywania Programu	WEKiKF, szkoły, Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Kościanie, instytucje kultury, organizacje pozarządowe, OPS w Kościanie,	Środki z budżetu gminy, środki z budżetu państwa, środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej oraz innych źródeł zewnętrznych	Liczba dzieci korzystających z zajęć pozalekcyjnych	Wzmocnienie kompetencji oraz umiejętności dzieci i młodzieży	Monitoring Programu, sprawozdania roczne z działalności OPS oraz innych jednostek, WEKiKF
1.7	Promowanie i wspieranie działań na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży	Cały okres obowiązywania Programu	Szkoły, stowarzyszenia oświatowe, OPS w Kościanie	Środki z budżetu gminy, środki z budżetu państwa, środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej oraz innych źródeł zewnętrznych	Liczba zrealizowanych form wsparcia, liczba dzieci i młodzieży objętych wsparciem	Wzmocnienie kompetencji oraz umiejętności dzieci i młodzieży	Monitoring Programu, sprawozdania roczne z działalności OPS i WEKiKF

Lp.	Nazwa zadania	Okres realizacji	Realizator	Źródło finansowania	Wskaźniki	Oczekiwane rezultaty	Sposób weryfikacji
Cel szczegółowy 2. Ograniczenie sytuacji kryzysowych i negatywnych skutków niekorzystnie wpływających na funkcjonowanie rodziny							
2.1	Zapewnienie wsparcia rodzinom przeżywającym trudności opiekuńczo-wychowawcze w formie asystenta rodziny	Cały okres obowiązywania Programu	OPS w Kościanie	Środki z budżetu gminy	Liczba rodzin z dziećmi objętych wsparciem	Poprawa funkcjonowania rodzin dotkniętych problemami	Monitoring Programu, sprawozdania roczne z działalności OPS
2.2	Monitorowanie sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej	Cały okres obowiązywania Programu	Szkoły, OPS w Kościanie, Policja	Środki z budżetu gminy	Liczba wszczętych procedur „Niebieskiej Karty”	Poprawa funkcjonowania rodzin dotkniętych problemami	Monitoring Programu, sprawozdania roczne z działalności OPS oraz innych jednostek
2.3	Funkcjonowanie Kościańskiego Telefonu Zaufania dla dzieci i młodzieży	Cały okres obowiązywania Programu	OPS w Kościanie	Środki z budżetu gminy	Liczba dzieci i młodzieży objęta wsparciem	Wsparcie dzieci i młodzieży w sytuacji kryzysu	Monitoring Programu, sprawozdania roczne z działalności OPS
2.4	Stworzenie spójnej informacji o ofercie specjalistycznej pomocy na terenie gminy	Cały okres obowiązywania Programu	WEKiKF	Środki z budżetu gminy	Liczba stworzonych broszur informacyjnych/artykułów prasowych	Poprawa świadomości z zakresu oferowanego wsparcia specjalistycznego na terenie Gminy	Monitoring Programu, sprawozdania roczne z działalności WEKiKF
2.5	Realizowanie działań profilaktycznych i interwencyjnych związanych	Cały okres obowiązywania Programu	Zespół interdyscyplinarny, OPS w	Środki z budżetu gminy	Liczba osób korzystających ze wsparcia	Poprawa świadomości z zakresu uzależnień	Monitoring Programu, sprawozdania roczne

Lp.	Nazwa zadania	Okres realizacji	Realizator	Źródło finansowania	Wskaźniki	Oczekiwane rezultaty	Sposób weryfikacji
Cel szczegółowy 2. Ograniczenie sytuacji kryzysowych i negatywnych skutków niekorzystnie wpływających na funkcjonowanie rodziny							
	z uzależnieniami i przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie		Kościanie, szkoły, instytucje kultury			i przeciwdziałania przemocy w rodzinie	z działalności OPS oraz innych jednostek
2.6	Organizowanie grup wsparcia i grup samopomocowych	Cały okres obowiązywania Programu	WEKiKF, szkoły, Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Kościanie, instytucje kultury, organizacje pozarządowe, OPS w Kościanie	Środki z budżetu gminy, środki z budżetu państwa, środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej oraz innych źródeł zewnętrznych	Liczba osób korzystających ze wsparcia	Poprawa funkcjonowania rodzin dotkniętych problemami	Monitoring Programu, sprawozdania roczne z działalności OPS oraz innych jednostek
2.7	Udzielenie rodzinom, w których występuje problem przemocy i uzależnień pomocy psychologicznej i prawnej	Cały okres obowiązywania Programu	OPS w Kościanie, szkoły	Środki z budżetu gminy	Liczba osób korzystających ze wsparcia	Poprawa świadomości z zakresu wiedzy psychologicznej i prawnej	Monitoring Programu, sprawozdania roczne z działalności OPS oraz innych jednostek
2.8	Świadczenie pracy socjalnej rodzinom	Cały okres obowiązywania Programu	OPS w Kościanie	Środki z budżetu gminy	Liczba rodzin z dziećmi objętych wsparciem	Poprawa funkcjonowania rodzin dotkniętych problemami	Monitoring Programu, sprawozdania roczne z działalności OPS
2.9	Realizacja w szkołach	Cały okres	WEKiKF,	Środki z budżetu	Liczba osób	Poprawa	Monitoring

Lp.	Nazwa zadania	Okres realizacji	Realizator	Źródło finansowania	Wskaźniki	Oczekiwane rezultaty	Sposób weryfikacji
Cel szczegółowy 2. Ograniczenie sytuacji kryzysowych i negatywnych skutków niekorzystnie wpływających na funkcjonowanie rodziny							
	programów profilaktyczno-edukacyjnych na temat przemocy i uzależnień	obowiązywania Programu	szkoły, Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Kościanie, instytucje kultury, organizacje pozarządowe, OPS w Kościanie	gminy, środki z budżetu państwa, środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej oraz innych źródeł zewnętrznych	korzystających ze wsparcia	funkcjonowania rodzin dotkniętych problemami	Programu, sprawozdania roczne z działalności OPS oraz innych jednostek
2.10	Motywowanie nieaktywnych członków rodziny do aktywności zawodowej i podnoszenia kwalifikacji zawodowych	Cały okres obowiązywania Programu	OPS w Kościanie, Klub Integracji Społecznej	Środki z budżetu gminy, środki z budżetu państwa, środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej oraz innych źródeł zewnętrznych	Liczba osób korzystających ze wsparcia	Poprawa funkcjonowania rodzin dotkniętych problemami	Monitoring Programu, sprawozdania roczne z działalności OPS oraz innych jednostek

Lp.	Nazwa zadania	Okres realizacji	Realizator	Źródło finansowania	Wskaźniki	Oczekiwane rezultaty	Sposób weryfikacji
Cel szczegółowy 3. Integracja rodziny oraz rozwój oferty spędzania czasu wolnego							
3.1	Organizowanie oraz współfinansowanie wypoczynku dla dzieci i młodzieży	Cały okres obowiązywania Programu	WEKiKF, instytucje kultury, szkoły, organizacje pozarządowe, OPS w Kościanie	Środki z budżetu gminy, środki z budżetu państwa, środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej oraz innych źródeł zewnętrznych	Liczba zrealizowanych form wypoczynku wraz z liczbą dzieci z nich korzystających	Poprawa opieki nad dziećmi	Monitoring Programu, sprawozdania roczne z działalności OPS oraz innych jednostek
3.2	Rozwijanie działalności Lokalnego Centrum Wolontariatu	Cały okres obowiązywania Programu	OPS w Kościanie, (Lokalne Centrum Wolontariatu), organizacje pozarządowe, placówki oświatowe	Środki z budżetu gminy, środki z budżetu państwa, środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej oraz innych źródeł zewnętrznych	Liczba wolontariuszy, liczba osób objętych wolontariatem	Zwiększenie aktywności lokalnej i poziomu zaangażowania społecznego	Monitoring Programu, sprawozdania roczne z działalności OPS oraz innych jednostek
3.3	Wzmocnienie więzi rodzinnych poprzez aktywizację rodzin i integrację ze środowiskiem lokalnym	Cały okres obowiązywania Programu	OPS w Kościanie, (Lokalne Centrum Wolontariatu, KIS) organizacje pozarządowe, placówki oświatowe	Środki z budżetu gminy, środki z budżetu państwa, środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej oraz innych źródeł zewnętrznych	Liczba inicjatyw społecznych/spotkań	Zwiększenie aktywności lokalnej i poziomu zaangażowania społecznego	Monitoring Programu, sprawozdania roczne z działalności OPS oraz innych jednostek
3.4	Prowadzenie placówek	Cały okres obowiązywania	Ośrodek Pomocy Społecznej w	Środki z budżetu	Przeciętna liczba dzieci objętych	Wzmocnienie kompetencji i	Monitoring Programu,

Lp.	Nazwa zadania	Okres realizacji	Realizator	Źródło finansowania	Wskaźniki	Oczekiwane rezultaty	Sposób weryfikacji
Cel szczegółowy 3. Integracja rodziny oraz rozwój oferty spędzania czasu wolnego							
	wsparcia dziennego, obejmujących dzieci wychowaniem i opieką	Programu	Kościanie	gminy	wsparciem	umiejętności dzieci i młodzieży	sprawozdania roczne z działalności OPS
3.5	Realizacja działań z zakresu wspierania integracji międzypokoleniowej oraz przeciwdziałania samotności	Cały okres obowiązywania Programu	WEKiKF, instytucje kultury, szkoły, organizacje pozarządowe, OPS w Kościanie	Środki z budżetu gminy	Liczba zrealizowanych inicjatyw	Zwiększenie poziomu zaangażowania społecznego	Monitoring Programu, sprawozdania roczne z działalności OPS oraz innych jednostek
3.6	Wspieranie idei wolontariatu oraz promowanie aktywności młodego pokolenia na rzecz osób potrzebujących	Cały okres obowiązywania Programu	OPS w Kościanie, Lokalne Centrum Wolontariatu	Środki z budżetu gminy, środki z budżetu państwa, środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej oraz innych źródeł zewnętrznych	Liczba zaangażowanych wolontariuszy	Zwiększenie aktywności lokalnej i poziomu zaangażowania społecznego	Monitoring Programu, sprawozdania roczne z działalności OPS oraz innych jednostek

Lp.	Nazwa zadania	Okres realizacji	Realizator	Źródło finansowania	Wskaźniki	Oczekiwane rezultaty	Sposób weryfikacji
Cel szczegółowy 4. Organizacja systemu opieki nad dzieckiem i rodziną sprzyjająca jej prawidłowemu rozwojowi							
4.1	Udzielanie świadczeń w ramach programu Rodzina 500 Plus	Cały okres obowiązywania Programu	OPS w Kościanie	Środki z budżetu państwa	Liczba udzielonych świadczeń	Poprawa jakości życia rodzin oraz ograniczenie ubóstwa	Monitoring Programu, sprawozdania roczne z działalności OPS
4.2	Wzmacnianie rodzin poprzez rozwój poradnictwa rodzinnego oraz upowszechnianie dostępności do specjalistów pracujących z rodziną	Cały okres obowiązywania Programu	OPS w Kościanie, organizacje pozarządowe, szkoły i przedszkola	Środki z budżetu gminy	Liczba osób, które skorzystały z poradnictwa	Poprawa funkcjonowania rodzin dotkniętych problemami	Monitoring Programu, sprawozdania roczne z działalności OPS
4.3	Promowanie działań na rzecz rodzin wielodzietnych, w tym realizacja programu Karta Dużej Rodziny	Cały okres obowiązywania Programu	OPS w Kościanie, samorząd lokalny, jednostki organizacyjne samorządu	Środki z budżetu gminy	Liczba wydanych kart	Poprawa jakości życia rodzin oraz ograniczenie ubóstwa	Monitoring Programu, sprawozdania roczne z działalności OPS i WEKiKF
4.4	Udzielanie rodzinom z dziećmi będącym w trudnej sytuacji życiowej pomocy w formie świadczeń rodzinnych, alimentacyjnych	Cały okres obowiązywania Programu	OPS w Kościanie, samorząd lokalny	Środki z budżetu państwa	Liczba wypłaconych świadczeń	Poprawa jakości życia rodzin oraz ograniczenie ubóstwa	Monitoring Programu, sprawozdania roczne z działalności OPS i WEKiKF
4.5	Zapewnienie dzieciom i młodzieży pomocy w formie gorącego posiłku	Cały okres obowiązywania Programu	OPS w Kościanie, żłobki, przedszkola, szkoły	Środki z budżetu gminy, środki z budżetu państwa, darowizny celowe	Liczba osób objętych wsparciem	Poprawa funkcjonowania rodzin dotkniętych problemami	Monitoring Programu, sprawozdania roczne z działalności OPS

Lp.	Nazwa zadania	Okres realizacji	Realizator	Źródło finansowania	Wskaźniki	Oczekiwane rezultaty	Sposób weryfikacji
Cel szczegółowy 4. Organizacja systemu opieki nad dzieckiem i rodziną sprzyjająca jej prawidłowemu rozwojowi							
4.6	Świadczenie pomocy finansowej i rzeczowej rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej	Cały okres obowiązywania Programu	OPS w Kościanie, organizacje pozarządowe	Środki z budżetu gminy, środki z budżetu państwa	Liczba rodzin objętych wsparciem	Poprawa funkcjonowania rodzin dotkniętych problemami	Monitoring Programu, sprawozdania roczne z działalności OPS
4.7	Zapewnienie poradnictwa rodzinnego: prawnego, psychologicznego oraz pedagogicznego dla rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze	Cały okres obowiązywania Programu	OPS w Kościanie, organizacje pozarządowe, szkoły i przedszkola, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna	Środki z budżetu gminy	Liczba osób objętych wsparciem	Poprawa funkcjonowania rodzin dotkniętych problemami	Monitoring Programu, sprawozdania roczne z działalności OPS
4.8	Zapewnienie rodzinom przeżywającym trudności opiekuńczo-wychowawcze, pomocy asystenta rodziny	Cały okres obowiązywania Programu	OPS w Kościanie	Środki z budżetu gminy, środki z budżetu państwa, środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej oraz źródeł zewnętrznych	Liczba rodzin z dziećmi objętych wsparciem	Poprawa funkcjonowania rodzin dotkniętych problemami	Monitoring Programu, sprawozdania roczne z działalności OPS

VI Adresaci Programu

Określenie adresatów Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2022-2024 uzależnione jest od panujących w Gminie Miejskiej Kościan uwarunkowań. W świetle dotychczasowych praktyk związanych z tworzeniem programów wspierania rodziny, przyjmowane są dwa modele:

- węższy, w którym adresatami programu są rodziny przeżywające trudności opiekuńczo-wychowawcze względem dzieci i młodzieży,
- szerszy, w którym adresatami są wszystkie rodziny – wszyscy mieszkańcy gminy.

Formułując cele niniejszego Programu zdecydowano o szerszym podejściu, w związku z tym planowane działania są kierowane w stosunku do ogółu mieszkańców gminy, w tym rodzin, również z dysfunkcjami. W związku z przyjętymi założeniami grupa docelowa zaplanowanych działań jest możliwie szeroka, a konstrukcja Programu na poziomie operacyjnym odnosi się do wszystkich rodzin i dzieci zamieszkujących Kościan.

VII Podmioty świadczące pomoc w zakresie wspierania rodziny, partnerzy Programu

Na terenie Gminy Miejskiej Kościan funkcjonuje wiele podmiotów wspierających rodziny. Należą do nich między innymi:

1. Urząd Miejski w Kościanie,	9. Poradnia Psychologiczno –
2. Ośrodek Pomocy Społecznej	Pedagogiczna w Kościanie,
w Kościanie,	10. Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji
3. Klub Integracji Społecznej przy Ośrodku	w Kościanie,
Pomocy Społecznej w Kościanie,	11. Miejska Biblioteka Publiczna
4. Lokalne Centrum Wolontariatu	w Kościanie,
przy Ośrodku Pomocy Społecznej	12. Kościański Ośrodek Kultury w Kościanie
w Kościanie,	13. Powiatowy Urząd Pracy w Kościanie,
5. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	14. Komenda Powiatowa Policji w Kościanie,
w Kościanie,	15. Sąd Rejonowy w Kościanie,
6. Ośrodek Interwencji Kryzysowej,	16. Kuratorzy sądowi,
7. Zespół Interdyscyplinarny	17. Placówki oświatowe,
ds. Przeciwdziałania Przemocy w	18. Placówki wsparcia dziennego,
Rodzinie w Gminie Miejskiej Kościan,	19. Służba zdrowia,
8. Miejska Komisja Rozwiązywania	20. Organizacje pozarządowe.
Problemów Alkoholowych w Kościanie,	

VIII Wdrażanie i monitoring

Za koordynowanie realizacji zadań określonych w Programie Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2022-2024, a także bezpośrednią realizację ich części, odpowiedzialny jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Kościanie. Ośrodek ściśle współpracuje z pozostałymi podmiotami działającymi na rzecz dzieci i rodziny. Zadania określone w Programie realizowane będą w ramach podstawowej działalności Ośrodka. Realizacja działań podejmowanych przez inne jednostki, instytucje wynika z zakresu ich kompetencji w ramach wspierania rodziny.

Program Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2022-2024 będzie podlegał klasycznym mechanizmom monitoringu i ewaluacji jako sektorowy dokument planistyczny.

Narzędzia wykorzystane w ramach monitorowania i ewaluacji Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2022-2024:

- systematyczne gromadzenie i analiza danych dotyczących realizacji Programu,
- systematyczna kontrola i monitoring realizowanych zadań pod względem jakości, czasu oraz efektywności,
- sporządzanie rocznych sprawozdań z realizacji Programu,
- sporządzenie końcowego sprawozdania z realizacji Programu w latach 2022 - 2024 w roku 2024.

Zgodnie z powyższymi zapisami postępy rzeczowe będą podlegały sprawozdawczości i raportowaniu, a trzyletni okres obowiązywania dokumentu zostanie zakończony procesem ewaluacji.

Spis wykresów

Wykres 1 Dynamika zmian liczby ludności w Gminie Miejskiej Kościan w latach 2010-2020.....	9
Wykres 2 Ruch naturalny mieszkańców w Gminie Miejskiej Kościan w latach 2010-2020.....	10
Wykres 3 Migracje ludności w Gminie Miejskiej Kościan w latach 2010-2020.....	10
Wykres 4 Udział ludności wg ekonomicznych grup wiekowych w Gminie Miejskiej Kościan w latach 2010-2020 [%].....	11
Wykres 5 Dynamika liczby dzieci w wieku przedszkolnym i uczniów szkół podstawowych w latach 2010-2019.....	11
Wykres 6 Liczba zawieranych małżeństw w Kościanie w latach 2010-2020.....	12
Wykres 7 Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w latach 2015-2020.....	14
Wykres 8 Zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w Gminie Miejskiej Kościan w latach 2014-2020.	15
Wykres 9 Kwota wypłaconych zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami w Gminie Miejskiej Kościan w latach 2016-2020.....	16
Wykres 10 Kwota wypłaconych świadczeń wychowawczych w Gminie Miejskiej Kościan w latach 2017-2020	17
Wykres 11 Liczba osób i rodzin korzystających ze świadczenia alimentacyjnego w latach 2016-2020	17
Wykres 12 Odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej w Gminie Miejskiej Kościan w latach 2014-2020.....	17
 Tabela 1 Powody objęcia rodzin pomocą społeczną w Gminie Miejskiej Kościan w latach 2013-2020	13

Załącznik Nr 2 do uchwały Nr XXVII/338/21
Rady Miejskiej Kościana
z dnia 28 października 2021 r.

Ewaluacja Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan za lata 2019-2021

Opracowanie:

Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Gospodarczych DELTA PARTNER

Kościan 2021r.

Spis treści

I Wprowadzenie	4
II Monitoring realizacji Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2019-2021	5
III Diagnoza sytuacji społecznej w Kościanie – główne tendencje i procesy	13
IV Ocena Programu według przyjętych kryteriów ewaluacyjnych	18
V Wnioski i rekomendacje	22
Spis tabel i wykresów	25

I Wprowadzenie

Opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny jest jednym z obowiązkowych zadań nałożonych na samorządy gminne wynikających z Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Program Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2019 - 2021 został ustanowiony Uchwałą Nr III/20/18 Rady Miejskiej Kościana z dnia 20 grudnia 2018r. Jego koordynowanie i monitorowanie powierzono Ośrodkowi Pomocy Społecznej w Kościanie. Nadrzędnym celem Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan, wyznaczającym kierunek zaplanowanych działań, jest rozwijanie zintegrowanego systemu wsparcia rodziny ze szczególnym uwzględnieniem wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczej, reintegracji oraz przeciwdziałania sytuacjom kryzysowym.

Niniejsza ewaluacja jest formą monitoringu realizacji Programu, który przeprowadzono z wykorzystaniem określonych w Programie wskaźników.

Ewaluacja składa się z czterech integralnych elementów:

1. Pierwszym z nich jest zestawienie danych z monitoringu i poddanie ich analizie. Zgodnie z art. 179 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej roczne sprawozdanie z realizacji programu przedkładane jest Radzie Miejskiej Kościana w terminie do 31 marca każdego roku.
2. Drugim aspektem jest analiza otoczenia społecznego na podstawie statystyki publicznej. Korzystając z danych Banku Danych Lokalnych GUS zdefiniowane zostaną trendy istotne z punktu widzenia wniosków i rekomendacji w zakresie opracowywania Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2022-2024.
3. Kolejnym elementem jest przeprowadzenie badania jakościowego umożliwiającego ocenę dotychczasowych działań zgodnie z kryteriami ewaluacji.
4. Niniejsza ewaluacja będzie zwieńczona wnioskami i rekomendacjami stanowiącymi podstawowy wyznacznik i wytyczne do opracowania nowego Programu na kolejny, trzyletni okres planistyczny.

Zmiany zachodzące w Kościanie narzucają konieczność monitorowania oraz weryfikacji przyjętych w Programie celów i zadań, ich jakościową ocenę, jak również wypracowanie wniosków i rekomendacji na przyszłość.

II Monitoring realizacji Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2019-2021

Analiza wyników monitoringu opiera się na sprawozdawczości OPS w Kościanie. Na potrzeby analizy wyników monitoringu usystematyzowano dane odnośnie Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2019-2021 bazując na następujących opracowaniach:

- Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Kościanie oraz z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny za 2019 rok prezentacja potrzeb (Kościan, dnia 20 kwietnia 2020 r.).
- Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Kościanie oraz z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny za 2020 rok prezentacja potrzeb (Kościan, dnia 24 lutego 2021 r.).
- tabele monitoringu Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan za lata 2019-2021 opracowane przez przedszkola, szkoły podstawowe, liceum i Ośrodek Pomocy Społecznej w Kościanie.

Tabela 1 Realizacja „Programu wspierania rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2019-2021 - monitoring

Nazwa zadania	Wartość liczbową wskaźnika 2019-2021	Osiągnięte rezultaty 2019-2021
Cel szczegółowy 1. Organizacja czasu wolnego służącego umacnianiu więzi rodzinnych oraz rozwoju dzieci i młodzieży		
Organizowanie oraz współfinansowanie wypoczynku dla dzieci i młodzieży	34 – liczba zrealizowanych form wypoczynku 5 597 – liczba osób korzystających	– organizacja kolonii letnich uczniów SP nr 1 do Julianka k/Warszawy w ramach akcji „Wakacje z Muszkietierami” (1 wyjazd dla 2 uczniów) – organizacja ferii zimowych dla 1 grupy (10 uczniów) SP nr 2 – organizacja wakacji letnich dla 2 grup (27 uczniów) SP nr 2 – organizacja półkolonii letnich dla 90 uczniów SP nr 3 – organizacja półkolonii zimowych dla 44 uczniów SP nr 3 – organizacja półkolonii zimowych w SP nr 4: obóz narciarski (270 uczniów), biała szkoła (65 uczniów) – organizacja ferii letnich w SP nr 4: obóz sportowy, obóz piłkarski i sportowo-turystyczny (120 uczniów) – organizacja wycieczek krajoznawczych w SP nr 4 (2 704 uczniów) – organizacja rajdów w SP 4 (421 uczniów)

Nazwa zadania	Wartość liczbową wskaźnika 2019-2021	Osiągnięte rezultaty 2019-2021
		– wyjścia do kina i teatru SP nr 4 (1 306 uczniów) – zrealizowanie w ramach programu socjoterapeutycznego 3 form wypoczynku letniego przez Świetlicę Socjoterapeutyczną (125 osób) oraz 3 form wypoczynku zimowego (105 osób) – zorganizowanie przez Lokalne Centrum Wolontariatu 3 form wypoczynku letniego (147 osób) i 3 form wypoczynku zimowego (161 osób).
Wspieranie idei wolontariatu oraz promowanie aktywności młodego pokolenia na rzecz osób potrzebujących	781 – liczba zaangażowanych wolontariuszy	– wolontariat 29 uczniów SP nr 4 w pomocy innym uczniom – wolontariat 25 uczniów przy Parafii Św. Ducha – zbiórka żywności (191 uczniów) – zbiórka plastikowych nakrętek „Razem łatwiej” (społeczność szkolna) – „Zbieraj makulaturę – ratuj konie” (społeczność szkolna) – zbiórka karmy i akcesoriów dla zwierząt z TOZ i schroniska w Gaju (społeczność szkolna) – przeprowadzenie szkoleń i spotkań promujących wolontariat, które umożliwiły m. in. przygotowanie wolontariuszy do realizacji działań Lokalnego Centrum Wolontariatu oraz kształtowania właściwych postaw w celu niesienia pomocy najbardziej potrzebującym
Rozwijanie działalności Lokalnego Centrum Wolontariatu	328 – liczba osób objętych wolontariatem	– rozwinięcie działalności Lokalnego Centrum Wolontariatu poprzez zrealizowanie m.in.: zajęć komputerowych dla seniorów, zajęć z zakresu języka angielskiego, programu „Wolontariat w przedszkolu”, programu „Pogotowie Szkolne”, programu „Starszy Brat Starsza Siostra”, programu „Wnuczka – Babcia, Wnuczek - Dziadek”, programu „Bajkowy Szpital”, kampanii społecznej „Wolontariusze... z sercem w koszyczku”, kampanii społecznej „Wolontariusze... ze świąteczną kolędą”, programu „Pomoc dla kościańskiego seniora”, programu „Wspieraj Seniora”, akcji społecznych wspierających instytucje i organizacje pozarządowe z terenu Kościana
Realizacja działań z zakresu wspierania integracji międzypokoleniowej oraz przeciwdziałania samotności	55 – liczba zrealizowanych inicjatyw	– realizacja akcji charytatywnej „Młodsze pokolenie starszemu pokoleniu z szacunkiem i wdzięcznością” – organizacja paczek dla najbardziej potrzebujących – udział w WOŚP – zrealizowanie działań z zakresu wspierania integracji międzypokoleniowej oraz przeciwdziałania samotności poprzez przeprowadzenie: programu profilaktycznego „Aktywny Senior”, programu „Profilaktyczne Zajęcia Tematyczne”, programu profilaktycznego „Akademia Świadomego Rodzica”, programu profilaktycznego „Klub

Nazwa zadania	Wartość liczbową wskaźnika 2019-2021	Osiągnięte rezultaty 2019-2021
		Młodzieżowy”, programu profilaktycznego „Bezpieczne Wakacje”, spotkania z mieszkańcami osiedla socjalnego przy ul. Gostyńskiej, projektu „Kościańskie Pudełko Życia”, projektu „Nasza Przyszłość - Nasz Wybór”, projektu „Międzypokoleniowy Ogród Integracyjny” (zagospodarowanie działki ogrodowej, warsztaty przyrodnicze i ogrodnicze, agrotterapia), projektu „Zdrowo... bo lawendowo”, projektu „Młodzi Zdolni”, akcji społecznych wspierających instytucje i organizacje pozarządowe z terenu Kościana, nawiązanie współpracy z lokalną inicjatywą w zakresie wspierania osób starszych, samotnych, niepełnosprawnych, szczególnie w okresie pandemii, „Pączek dla Seniora”, świąteczna pomoc dla samotnych Seniorów

Nazwa zadania	Wartość liczbową wskaźnika 2019-2021	Osiągnięte rezultaty 2019-2021
Cel szczegółowy 2. Działania z zakresu profilaktyki dotyczącej uzależnień, agresji i elementów niekorzystnie wpływających na funkcjonowanie rodziny		
Szkolenie kadry profesjonalnie pomagającej z instytucji i organizacji zajmujących się wspieraniem rodziny	89 – liczba zrealizowanych szkoleń	– przeszkolenie indywidualne 26 nauczycieli SP nr 3 dotyczące profilaktyki uzależnień – szkolenie kadry OPS (63 osoby)
Realizowanie działań profilaktycznych i interwencyjnych związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie	31 – liczba osób korzystających ze wsparcia szkoleniowego	– 31 osób skorzystało ze wsparcia szkoleniowego OPS
Realizacja w szkołach programów profilaktyczno-edukacyjnych na temat przemocy i uzależnień (w szczególności w zakresie uzależnienia od Internetu)	3 066 – liczba osób korzystających ze wsparcia szkoleniowego	– szkolenia dla nauczycieli na temat uzależnienia dzieci i młodzieży od Internetu w PP nr 2 – opracowanie przez przedszkola publiczne (PP) nr 2 publikacji „Dzieci w wirtualnej sieci” i przekazanie rodzicom – w PP nr 3 rozmowy z dziećmi oraz opowiadania na temat dobra i zła – w SP nr 1 przeprowadzenie rozmów wychowawczych, spotkania z pedagogiem szkolnym i funkcjonariuszem Komendy Powiatowej Policji w Kościanie – organizacja przez SP nr 1 pikników i zajęć integrujących grupy klasowe

Nazwa zadania	Wartość liczbową wskaźnika 2019-2021	Osiągnięte rezultaty 2019-2021
		– zaznajomienie uczniów klas starszych SP nr 1 z przepisami prawa dotyczącymi odpowiedzialności prawnej nieletnich – organizacja warsztatów, spektaklu profilaktycznego, spotkania z policjantem w SP nr 2 – wsparcie ze strony pedagoga i psychologa szkolnego w zakresie profilaktyki uzależnień wobec uczniów i rodziców SP nr 3 – szkolenie całej Rady Pedagogicznej „Dzieci cierpią po cichu” w SP nr 3 – wsparcie w postaci programów profilaktyczno-edukacyjnych 21 nauczycieli oraz uczniów klas I-III LO – realizacja w SP nr 4 następujących programów profilaktycznych: „Przyjaciele Zipiego” (117 uczniów), „Czyste powietrze wokół nas” (210 przedszkolaków), „Bieg po zdrowie” (137 uczniów), „Znamie? Znam je!” - profilaktyka czerniaka (147 uczniów), „Bezpieczeństwo w szkole” i „Bezpiecznie to wiedzieć i znać” Straż Miejska i KP Policji (230 ucz. kl. I-III, 300 ucz. kl. IV-VI), „Dzień Bezpiecznego Internetu” (700 uczniów), Cyberprzemoc-warsztaty, pogadanki, filmiki, profilaktyka agresji – zajęcia warsztatowe, pogadanki, spotkania z terapeutą uzależnień (515 uczniów)
Udzielanie rodzinom, w których występuje problem przemocy i uzależnień pomocy psychologicznej i prawnej	112 - liczba osób korzystających ze wsparcia szkoleniowego	– zorganizowanie spotkań w SP nr 4 rodzin potrzebujących pomocy pedagoga i różnych instytucji – udzielenie wsparcia psychologicznego oraz porad prawnych osobom znajdującym się w trudnej sytuacji osobistej i rodzinnej, w szczególności ofiarom przemocy – KIS – działania Klubu Integracji Społecznej

Nazwa zadania	Wartość liczbową wskaźnika 2019-2021	Osiągnięte rezultaty 2019-2021
Cel szczegółowy 3. Wspieranie systemowych inicjatyw edukacyjnych i wychowawczych		
Zapewnienie miejsc dla dzieci w żłobkach i przedszkolach	961 – liczba miejsc w placówkach	– 160 miejsc w PP nr 1 – 145 miejsc PP nr 2 – 121 miejsc w PP nr 3 – 125 miejsc w PP nr 4 – 100 miejsc z SP nr 2 – 100 miejsc SP nr 3 – 210 miejsc SP nr 4

Nazwa zadania	Wartość liczbową wskaźnika 2019-2021	Osiągnięte rezultaty 2019-2021
Rozwój oferty ogólnodostępnych zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży	3 198 – liczba dzieci korzystających z zajęć pozalekcyjnych	– zajęcia z rytmiki w PP nr 2 (145 dzieci) – zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne, rewalidacyjne oraz rozwijające zainteresowania (346 uczniów SP nr 1) – 145 uczniów korzystało z kół zainteresowań w SP nr 2 – zajęcia pozalekcyjne i pozaszkolne dla 498 uczniów SP nr 3 – zajęcia intelektualne i sportowe dla 1 765 uczniów SP nr 4 – organizacja zajęć psychoedukacyjnych, warsztatów i konkursów, profilaktyki uzależnień, prowadzenia grup socjoterapeutycznych dla 165 osób w ramach Świetlicy Socjoterapeutycznej – realizacja programu „Profilaktyczne Zajęcia Tematyczne” w ramach Lokalnego Centrum Wolontariatu dla 134 osób
Promowanie i wspieranie działań na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży	2 264 – liczba dzieci i młodzieży objętych wsparciem	– oddziały integracyjne - dzieci niepełnosprawne z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego (14 dzieci w PP nr 1) – objęcie 4 przedszkolaków PP nr 2 programem osłonowym w zakresie dożywiania – organizacja dla 60 przedszkolaków PP nr 2 zajęć z zakresu pomocy psychologiczno - pedagogicznej – realizacja w PP nr 2 programów profilaktycznych „Mały Miś w świecie wielkiej literatury”, „Bajkowa podróż do krainy wartości”, „Kreatywność budzi w nas muzyka” – organizacja w PP nr 3 ćwiczeń logopedycznych dla 25 dzieci – program „Posiłek w szkole i w domu” – dla 5 dzieci – ćwiczenia z terapii pedagogicznej dla 4 dzieci w PP nr 3 – zajęcia korekcyjno - kompensacyjne dla 20 dzieci PP 4 – 346 uczniów objętych zajęciami pozalekcyjnymi w SP nr 1 – 25 spotkań indywidualnych z rodzicami uczniów SP nr 1 – organizacja zajęć dydaktyczno - wyrównawczych dla 33 uczniów, zajęć korekcyjno-kompensacyjnych dla 59 uczniów, języka polskiego dla obcokrajowców dla 3 uczniów, nauczania indywidualnego dla 2 uczniów, zindywidualizowanej ścieżki kształcenia dla uczniów, zajęć rewalidacyjnych dla 3 uczniów SP nr 2 – organizacja zajęć logopedycznych, korekcyjno-kompensacyjnych, wyrównania wiedzy, rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne dla 398 uczniów SP nr 3

Nazwa zadania	Wartość liczbową wskaźnika 2019-2021	Osiągnięte rezultaty 2019-2021
		– organizacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej, zajęć korekcyjno-kompensacyjnych i wyrównawczych dla 1 183 uczniów SP nr 4 – organizacja zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, logopedycznych i zajęć IPET dla uczniów I LO – podniesienie wiedzy, umiejętności i kompetencji poprzez udział w programach „Pogotowie szkolne” oraz „Klub młodzieżowy” Lokalnego Centrum Wolontariatu i Klubu Integracji Społecznej dla 80 osób
Prowadzenie placówek wsparcia dziennego, obejmujących dzieci wychowaniem i opieką	165 – liczba dzieci objętych wsparciem	– udzielanie profesjonalnej pomocy i wsparcia dziecka na różnych poziomach jego aktywności poprzez zajęcia socjoterapeutyczne, terapię indywidualną, zajęcia tematyczne, wyjazdy edukacyjne, obchody świąt, imprezy okolicznościowe i konkursy tematyczne w ramach zajęć Świetlicy Socjoterapeutycznej
Udzielanie dzieciom i młodzieży stypendiów o charakterze socjalnym oraz naukowym	52 – liczba osób objętych wsparciem	
Pomoc w zaopatrzeniu dzieci i młodzieży w podręczniki i artykuły szkolne.	5 512 – liczba osób objętych wsparciem	

Nazwa zadania	Wartość liczbową wskaźnika 2019-2021	Osiągnięte rezultaty 2019-2021
Cel szczegółowy 4. Wsparcie w zakresie pełnienia funkcji opiekuńczo-wychowawczych		
Udzielanie świadczeń w ramach programu Rodzina 500 Plus	12 784 - liczba udzielonych świadczeń	

Nazwa zadania	Wartość liczbową wskaźnika 2019-2021	Osiągnięte rezultaty 2019-2021
Udzielanie świadczeń w ramach programu „Dobry Start”	5 452 - liczba udzielonych świadczeń	
Wzmacnianie rodzin poprzez rozwój poradnictwa rodzinnego oraz upowszechnienie dostępności do specjalistów pracujących z rodziną	4 rodziny, które skorzystały z poradnictwa	– współpraca z terapeutą środowiskowym z Poradni Medicor w Kościanie dla 4 rodzin
Promowanie działań na rzecz rodzin wielodzietnych, w tym realizacja programu Karta Dużej Rodziny	385 – liczba wydanych kart	
Udzielanie rodzinom z dziećmi będącym w trudnej sytuacji życiowej pomocy w formie świadczeń rodzinnych, alimentacyjnych	89 010 – liczba wypłaconych świadczeń	
Zapewnienie dzieciom i młodzieży pomocy w formie gorącego posiłku	317 – liczba osób objętych wsparciem	39 043 – ciepłe posiłki zapewnione dzieciom i młodzieży w szkole
Świadczenie pomocy finansowej i rzeczowej rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej	553 – liczba rodzin objętych wsparciem	

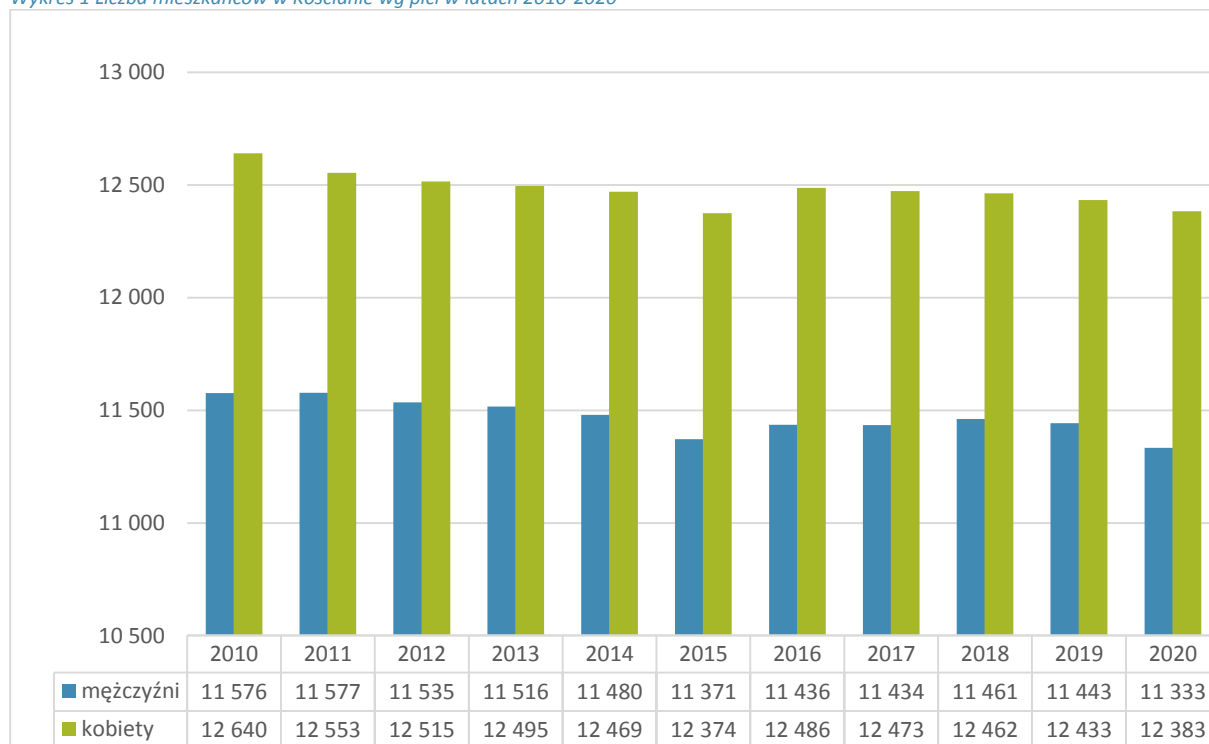
Nazwa zadania	Wartość liczbową wskaźnika 2019-2021	Osiągnięte rezultaty 2019-2021
Zapewnienie poradnictwa rodzinnego: prawnego, psychologicznego oraz pedagogicznego dla rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze	1 021 – liczba osób objętych wsparciem	– kierowanie rodziców do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej dla dzieci potrzebujących pomocy przez PP nr 1 oraz PP nr 4 – rozwijanie umiejętności wychowawczych dla 6 rodzin przez PP nr 2 – wsparcie pedagogiczne dla matek PP nr 3 – 713 rodziców otrzymało pisemne informacje o możliwości skorzystania z pomocy w SP nr 1 – 20 rodziców skorzystało z pomocy pedagoga szkolnego w SP nr 1 – 22 rodziców w SP nr 2 – rozpoczęcie terapii psychologicznej 33 uczniów oraz objęcie 18 rodziców kompleksowym wsparciem – udzielenie pomocy pedagogicznej - 40 zdarzeń w SP nr 4 – 15 osób objętych wsparciem w I LO – 162 osoby otrzymało poradnictwo w Zespole Doradztwa Rodzinnego i w „Akademii Świadomego Rodzica” prowadzonej w KIS – 56 osób w Świetlicy Socjoterapeutycznej odbyło konsultacje z psychologiem, pedagogami, czego efektem jest zwiększona zdolność radzenia sobie przez rodziców
Zapewnienie rodzinom przeżywającym trudności opiekuńczo - wychowawcze pomocy asystenta rodziny	97 – liczba rodzin z dziećmi objętych wsparciem	
Świadczenie pracy socjalnej rodzinom	1 560 – liczba rodzin z dziećmi objętych wsparciem	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

III Diagnoza sytuacji społecznej w Kościanie – główne tendencje i procesy

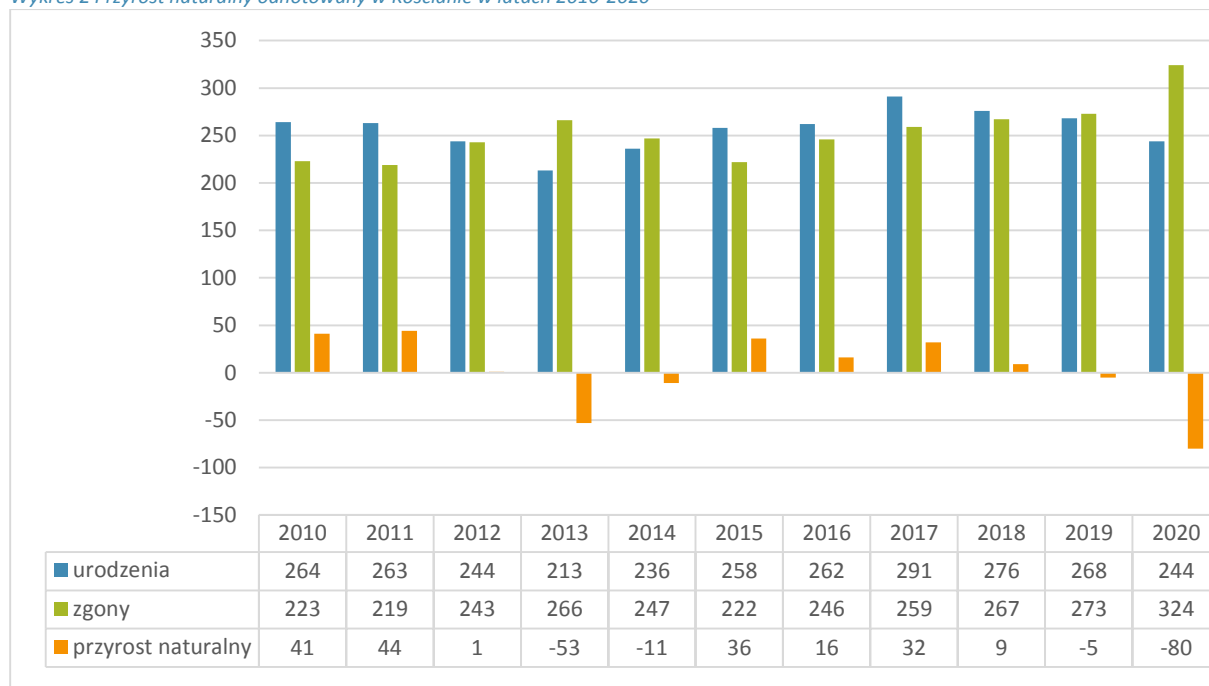
Ocena funkcjonowania Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2019-2021 wymaga przeprowadzenia diagnozy społecznej zamieszkujących ją rodzin. Ma to na celu poznanie kierunku i tendencji determinujących potrzeby i wymagany zakres wsparcia rodzin zamieszkujących Kościan. Monitoring Programu poprzez analizę uwarunkowań i sytuacji społeczno-gospodarczej obrazuje przeobrażenia i trendy pojawiające się w Kościanie. Trafna diagnoza Programu jest determinantą do wypracowania założeń planistycznych i postawienia celów Programu Wspierania Rodziny na kolejne lata. Z uwagi na branżowy charakter dokumentu, diagnoza koncentruje się na danych gromadzonych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Kościanie. Poniżej przedstawiono zestawienie zmiennych diagnostycznych.

Wykres 1 Liczba mieszkańców w Kościanie wg płci w latach 2010-2020

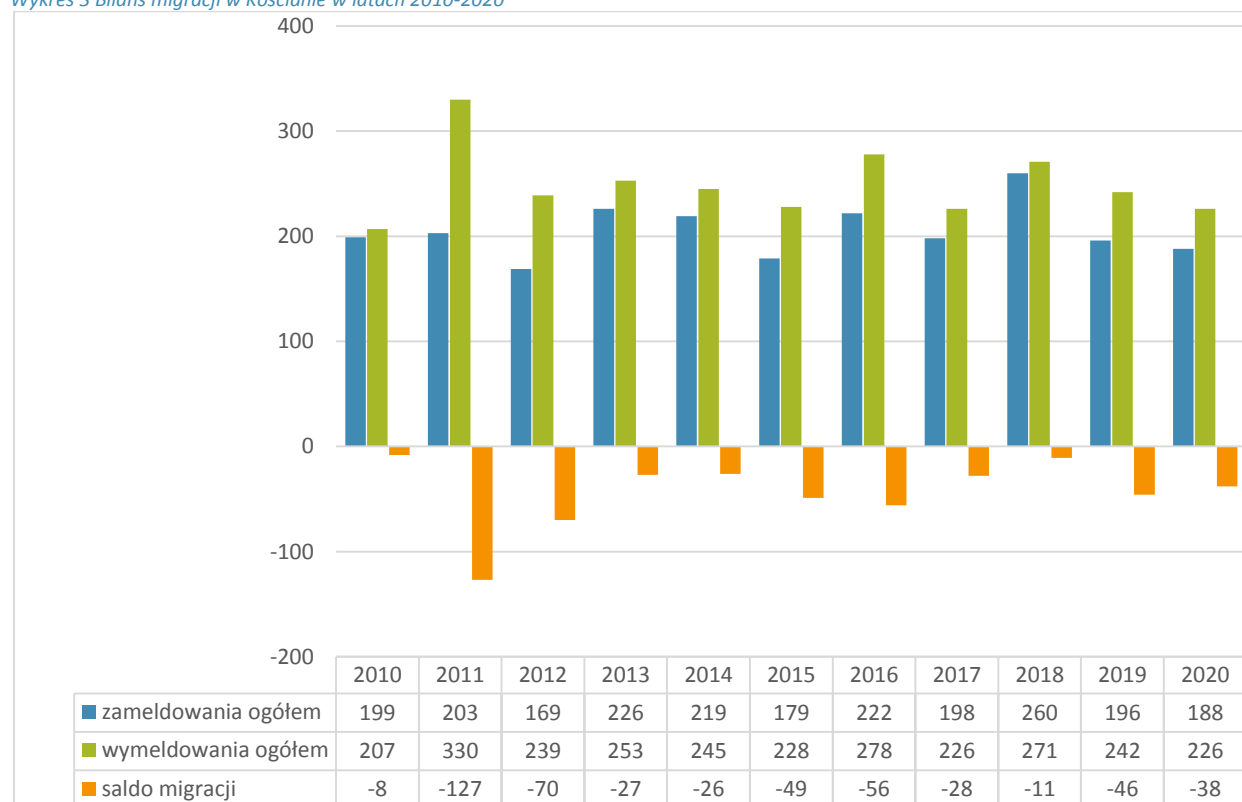
Źródło: BDL GUS

Wykres 2 Przyrost naturalny odnotowany w Kościanie w latach 2010-2020

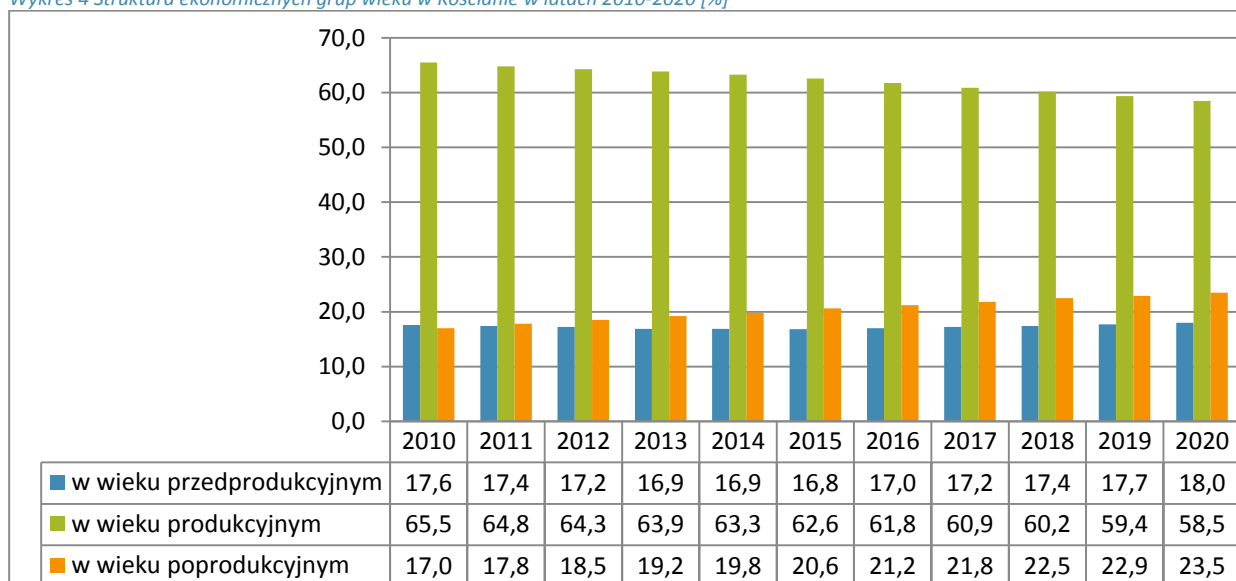
Źródło: BDL GUS

Wykres 3 Bilans migracji w Kościanie w latach 2010-2020

Źródło: BDL GUS

Wykres 4 Struktura ekonomicznych grup wieku w Kościanie w latach 2010-2020 [%]

Źródło: BDL GUS

Tabela 2 Obciążenia demograficzne w Kościanie w latach 2010-2020

ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym										
2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
52,8	54,3	55,5	56,4	57,9	59,8	61,8	64,1	66,2	68,5	70,9
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym										
2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
96,8	102,4	107,7	113,4	117,4	122,8	124,7	126,6	129,3	129,7	131,10
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym										
2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
26	27,5	28,8	30	31,3	33	34,3	35,8	37,3	38,7	40,2
współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi										
2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]	[osoba]
17,9	19,4	20,5	21,6	22,7	24,0	24,7	26,0	27,5	28,7	30,1

Źródło: BDL GUS

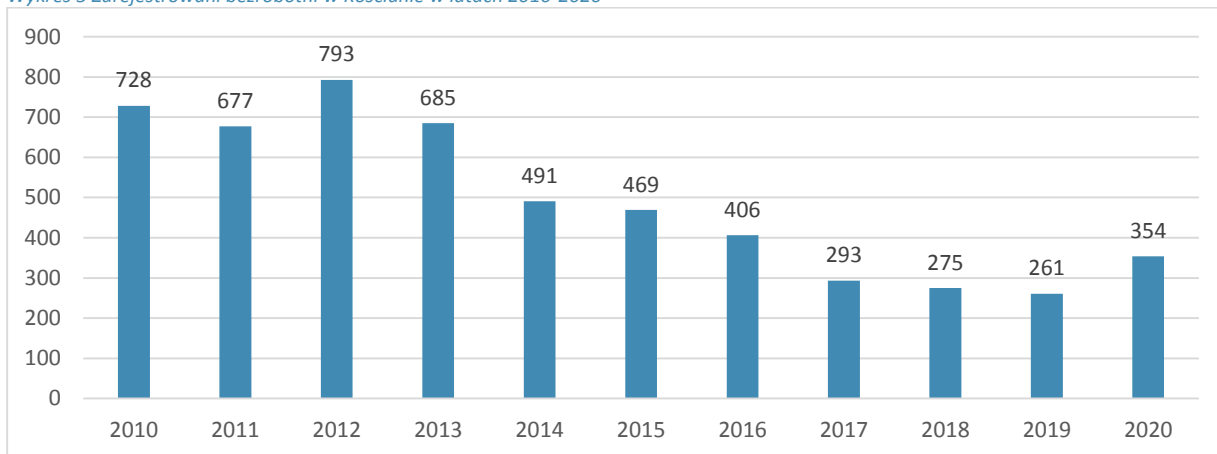
Tabela 3 Wskaźniki gospodarcze w Kościanie w latach 2010-2020

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	1 207	1 178	1 180	1 186	1 182	1 183	1 170	1 175	1 180	1 214	1 237
jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	113	115	83	93	95	88	82	86	97	95	65
jednostki wykreślone z rejestru REGON na 10 tys. ludności	75	138	79	82	98	87	83	76	86	55	41

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	96	93	92	92	91	91	89	90	92	95	97
fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	2,97	2,94	3,04	3,29	3,34	3,37	3,47	3,60	3,62	3,81	3,96

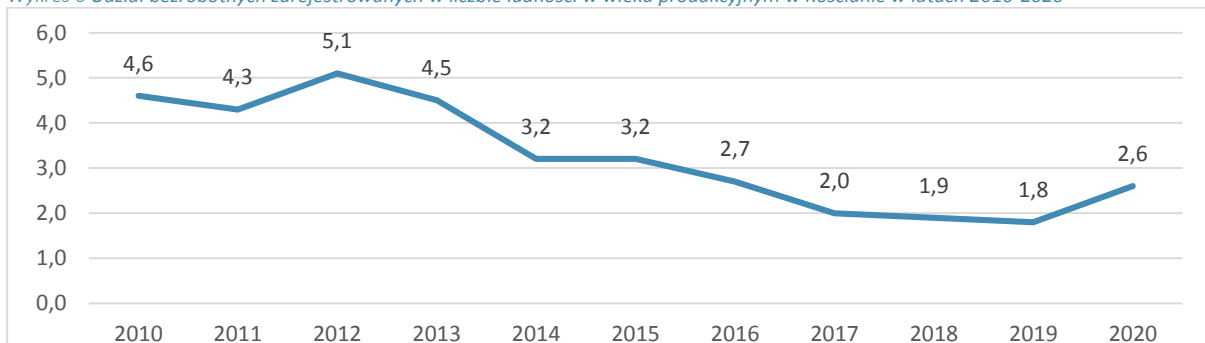
Źródło: BDL GUS

Wykres 5 Zarejestrowani bezrobotni w Kościanie w latach 2010-2020

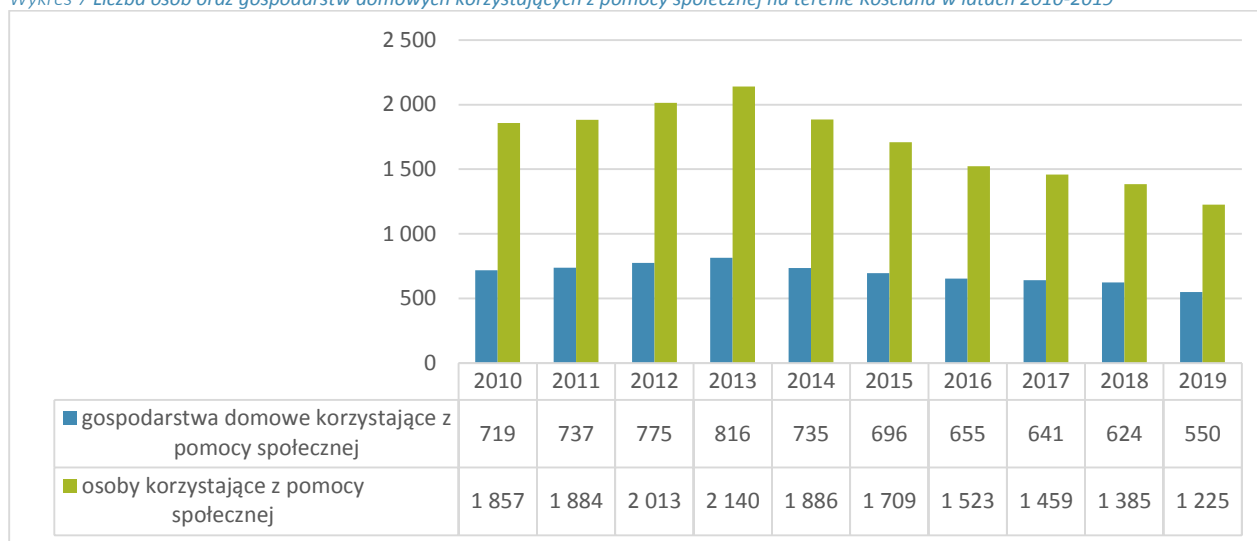
Źródło: BDL GUS

Wykres 6 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Kościanie w latach 2010-2020

Źródło: BDL GUS

Wykres 7 Liczba osób oraz gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej na terenie Kościana w latach 2010-2019

Źródło: BDL GUS

Uwzględniając przeprowadzoną syntetyczną analizę diagnozy sytuacji społecznej Kościana oraz skalę i znaczenie społeczne ujawniających się problemów, uwzględniając zagrożenia, ale przede wszystkim biorąc pod uwagę uwarunkowania lokalne obserwuje się główne tendencje i procesy:

- Sukcesywne zmniejszanie się liczby mieszkańców gminy (spadek o 500 mieszkańców na przestrzeni ostatnich 10 lat).
- W ostatnich dwóch latach odnotowano ujemny przyrost naturalny, co jest konsekwencją większej liczby zgonów.
- Bilans migracji w Kościanie jest ujemny, co rzutuje na relatywnie niską atrakcyjność osiedleńczą i problemy z punktu widzenia charakteru miasta.
- Zauważa się systematyczny wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym (17% w 2010, natomiast 23,5% w 2020). Starzenie się społeczności lokalnej stanowi istotne wyzwanie strategiczne i jego skala w ostatnich latach dynamicznie wzrasta.
- Liczba urodzeń i osób w wieku przedprodukcyjnym utrzymuje się na stałym poziomie z lekką tendencją wzrostową, co wymaga od gminy dostosowania oferty edukacyjnej oraz zabezpieczenia socjalnego młodych mieszkańców.
- Od 2010 do 2016 roku obserwuje się spadek liczby podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON na terenie Kościana, natomiast od 2017 roku zauważa się nieznaczny wzrost podmiotów wpisanych do rejestru REGON, co pokazuje fluktuację i labilność podmiotów działających na lokalnym rynku.
- Obserwuje się niewystarczającą liczbę fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych działających na rzecz rodziny na terenie Kościana.

- Sukcesywnie od roku 2012 następuje spadek liczby osób bezrobotnych. W 2012 roku stanowili oni 793 osoby, w 2019 było ich zaledwie 261 osób. Natomiast w roku 2020 obserwuje się wzrost liczby bezrobotnych - 354 osoby, co ma związek z sytuacją epidemiologiczną spowodowaną COVID-19.
- Znacząco zmieniała się sytuacja na rynku pracy, kwestia bezrobocia i braku pracy nie stanowi problemu. Pojawia się problem jakości miejsc pracy oraz aspiracji związanych m.in. z wielkością wynagrodzeń.
- Pochodną programów socjalnych i spadku bezrobocia jest zmniejszająca się skala ubóstwa, co powoduje, że liczba osób i rodzin korzystających z finansowych form pomocy społecznej w Kościanie spada.
- Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych oraz potrzeba ochrony macierzyństwa, jako coraz częstszy powód korzystania rodzin ze wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej w Kościanie.
- Występowanie zmian w strukturze świadczeń, wynikających ze złożoności życia społecznego, w którym niekorzystne zjawiska (dysfunkcje) występują najczęściej jednocześnie (np. alkoholizm i przemoc, niepełnosprawność i bezradność opiekuńczo- wychowawcza).

IV Ocena Programu według przyjętych kryteriów ewaluacyjnych

Za koordynowanie realizacji zadań określonych w Programie Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2019-2021, a także bezpośrednią realizację ich części, odpowiedzialny jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Kościanie. Ośrodek ściśle współpracuje z pozostałymi podmiotami działającymi na rzecz dzieci i rodziny. Zadania określone w Programie realizowane są w ramach podstawowej działalności Ośrodka. Realizacja działań podejmowanych przez inne jednostki, instytucje wynika z zakresu ich kompetencji w ramach wspierania rodziny.

Jako sektorowy dokument planistyczny Program podlega analizie ilościowej (ocena poziomu zrealizowania wskaźników) oraz rzeczowej (analiza postępów z realizacji Programu), które obrazują dynamikę zmian zachodzących na przestrzeni realizacji Programu. Pogłębione, indywidualne wywiady oraz formy warsztatu grupowego, w których brali udział pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej w Kościanie dostarczyły danych niezbędnych do oceny skuteczności podejmowanych działań. Koncepcja badania ewaluacyjnego opierała się na omówieniu kryteriów ewaluacji i pytań badawczych w odniesieniu do:

- przebiegu wdrażania Programu;
- efektywności realizowanych działań i ich zgodności z zaplanowanymi celami;
- konkretnych narzędzi, modeli i standardów wykorzystywanych w trakcie wdrażania Programu;

- współpracy instytucjonalnej na rzecz realizacji założeń Programowych;
- rekomendacji w zakresie tworzenia nowego Programu na okres 2022-2024.

Zgodnie z wytycznymi i praktyką europejską zastosowano w niniejszym opracowaniu pięć kryteriów ewaluacyjnych: trafność (relevance), skuteczność (effectiveness), wydajność (efficiency), użyteczność (utility) oraz trwałość (sustainability). Poniżej zdefiniowano poszczególne kryteria.

- trafność – to stopień, w jakim cele przedsięwzięcia są zgodne z wymaganiami beneficjenta, potrzebami lokalnymi oraz politykami i priorytetami partnerów i interesariuszy;
- skuteczność – to stopień, w jakim przedsięwzięcie osiągnęło (lub ma osiągnąć) cele – przy uwzględnieniu stopnia ważności tych celów;
- efektywność – to ocena właściwego przekształcenia zasobów/środków (funduszy, ludzi, czasu, itd.) w efekty;
- użyteczność – to wszystkie konsekwencje wdrożenia przedsięwzięcia – krótko i długoterminowe, bezpośrednie i pośrednie, pozytywne i negatywne, przewidziane i nieprzewidziane;
- trwałość – to stopień, w jakim efekty przedsięwzięcia oddziałują po jego zakończeniu.

Trafność założeń Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2019-2021.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Kościanie prowadził stały monitoring środowiskowy, na podstawie którego identyfikowano osoby i rodziny znajdujące się w sytuacjach kryzysowych, związanych z ubóstwem, bezrobociem, chorobą, niepełnosprawnością i innymi dysfunkcjami społecznymi. Diagnozowanie problemów społecznych oraz analiza struktury świadczeń udzielanych przez Ośrodek, pozwoliły trafnie rozpoznać obszary zagrożone kryzysem społecznym, wskazać przyczyny, dla których określone środowiska zwracają się o pomoc, określić zapotrzebowanie na świadczenia socjalne. W oparciu o trafne założenia sporządzono plan potrzeb społecznych o charakterze materialnym i niematerialnym, stanowiący podstawę do określenia kierunków działań w zakresie prowadzonej pracy z rodziną. Ponadto Program podlegający ewaluacji w naturalny sposób stanowi uzupełnienie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2016 –2025. Z punktu widzenia niekorzystnych czynników oddziałujących na trafność części zapisów wskazywano na zmianę uwarunkowań społecznych, na co wpłynęło mocno wprowadzenie Programu Rodzina 500 plus czy też zmieniająca się sytuacja lokalna z punktu widzenia potrzeb miejscowych rodzin. Nie bez znaczenia są również zmiany w prawie, które wpływają na konieczność przededefiniowania części zadań w kolejnym okresie planistycznym.

Skuteczność przedsięwzięć Programu Wspierania Rodziny na lata 2019-2021.

Skuteczność Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2019-2021 była przez badanych oceniona pozytywnie. Powodem tego jest szerokie i skuteczne spektrum wsparcia, które oferowane jest rodzinom. Nie bez znaczenia jest unikalny w skali całego systemu wsparcia charakter relacji łączącej asystenta rodziny z podopiecznymi. Respondenci posiadający doświadczenie w pracy na innych stanowiskach w instytucjach pomocy społecznej, podkreślali wartość dodaną, jaką do systemu wniosła instytucja asystentury. Co ważne, podkreślano dobre wkomponowanie funkcjonowania asystentów w działania pracowników socjalnych, z którymi dzielą oni wspólne obszary zadań i wspólnie warunkują skuteczność swojej pracy. Badani podzielali pogląd o zindywidualizowanym charakterze wsparcia dostarczanego przez asystentów. Istotna jest możliwość poświęcenia każdej rodzinie nieporównywalnie większej ilości czasu przez asystenta, niż przez pozostałych przedstawicieli systemu co umożliwia realizację trudnych, długofalowych celów. Ponadto działania Klubu Integracji Społecznej, nakierowane na wspieranie rodzin w trudnej sytuacji życiowej, poprzez prowadzenie „Klubu Młodzieżowego”, grup wsparcia, w tym „Akademii Świadomego Rodzica”, „Dziarskie Babki”, udzielanie porad w zakresie sprawowania władzy rodzicielskiej i przeciwdziałania alkoholizmowi, narkomanii i innych uzależnień, świadczenie pomocy w ramach Lokalnego Centrum Wolontariatu, organizowanie poradnictwa specjalistycznego w ramach Zespołu Doradztwa Rodzinnego oceniane jest przez respondentów jako bardzo skuteczne.

Jest to konsekwencją m.in. trafnego zdefiniowania celów i problemów na etapie konstruowania opracowania. Warto podkreślić, że sam Program odnosi się do szerokiego zakresu celów i wykracza poza wąsko rozumiane kompetencje OPS, który jest operatorem dokumentu w zakresie jego wdrażania.

Efektywność Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2019-2021.

Na podstawie ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej Ośrodek efektywnie realizował zadania Gminy Miejskiej Kościan, wynikające z cytowanej ustawy. Zadania te dotyczyły m. in.: analizy sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz przyczyn kryzysu w rodzinie, wzmocnienia roli i funkcji rodziny, pomocy w jej integracji, rozwijania umiejętności opiekuńczo-wychowawczych, poprawy sytuacji życiowej i socjalnej. Pracę z rodziną prowadzono w szczególności w formie: usług dla rodzin z dziećmi (placówka wsparcia dziennego, grupy samopomocowe, grupy wsparcia), pracy socjalnej, pracy asystentów rodziny, terapeutów, konsultacji, poradnictwa specjalistycznego oraz mediacji. Respondenci wskazują na rolę Programu „Rodzina 500 +”, który z jednej strony wpłynął na ograniczenie ubóstwa, niemniej z drugiej strony dostrzeżono istotną dezaktywizację zawodową części kobiet, które

ze względu na wysokość uzyskiwanych świadczeń w relacji do potencjalnego czy też osiąganego wynagrodzenia za pracę, podejmowały decyzję o zaprzestaniu pracy zawodowej.

Użyteczność Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2019-2021.

Realizowane w ramach Programu zadania w sposób oczywisty wpłynęły na użyteczność zrealizowanych działań na rzecz rodziny. W badanym okresie odnotowano wzrost świadczeń wypłacanych z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (o 11,2%) zwłaszcza w przypadku rodzin niepełnych. Wynika to z rozpoznania większej liczby środowisk dotkniętych problemami wychowawczymi oraz wprowadzenia do rodzin asystentów rodziny. Ponadto wsparcie świadczenia wychowawczego „Rodzina 500+”, świadczenia „Dobry Start” spowodowało zmniejszenie skali ubóstwa oraz stało się użytecznym narzędziem rodzin do pokrycia wydatków związanych z wychowaniem dzieci, opieki nad nimi i zaspokojeniem ich potrzeb życiowych. Istotna z punktu widzenia użyteczności Programu jest także współpraca podmiotów wskazanych do realizacji konkretnych celów Programu. Wsparcie samorządu miasta i jego jednostek, sektora podmiotów oświatowych (szkoły, przedszkola), Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej, Ośrodka Interwencji Kryzysowej jest bardzo pomocne z perspektywy osiągnięcia celów Programu. Działania wyżej wymienionych podmiotów są bardzo dobrze oceniane wśród respondentów. Znaczące jest również dążenie jednostek do poprawy warunków i jakości życia rodzin na terenie Kościana poprzez organizację form i czasu wolnego oraz rozwój bazy usługowej i inwestycje.

Trwałość rezultatów Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2019-2021.

Rezultaty osiągnięte w ramach Programu nadal trwają po jego zakończeniu, i wpływają na prawidłowe funkcjonowanie rodzin. Przykładem czego może być Lokalne Centrum Wolontariatu zrzeszające i aktywizujące mieszkańców Kościana. Świetlica Socjoterapeutyczna w Kościanie będąca placówką opiekuńczo-specjalistyczną wsparcia dziennego, która prowadzi działalność opiekuńczo-wychowawczą i terapeutyczną, łagodzi niedostatki wychowawcze, eliminuje zaburzenia zachowań, poprawia społeczne funkcjonowanie dzieci i młodzieży ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym, zapobiega zachowaniom nieakceptowanym społecznie i szkodliwym dla zdrowia oraz rozwija zdolności i zainteresowania wychowanków. Respondenci badania wskazywali na trwałe pozytywne skutki odnoszące się do działań powyższych podmiotów związanych ze wsparciem rodziny w analizowanym okresie. Dodatkowo badani wskazywali, że zasadnym jest stawianie tezy o skuteczności pracy asystentów rodziny, co znajduje przełożenia na trwałe zmiany zachowań, jak również postaw wśród podopiecznych.

V Wnioski i rekomendacje

Ewaluacja Programu Wsparcia Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2019-2021 wskazuje na osiągnięcie celu głównego Programu jakim jest *rozwijanie zintegrowanego systemu wsparcia rodziny ze szczególnym uwzględnieniem wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczej, reintegracji oraz przeciwdziałania sytuacjom kryzysowym*. W wymiarze ilościowym i jakościowym dostrzega się poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej miasta, która wprost oddziałuje na sytuację rodzin w Kościanie. Liczba klientów Ośrodka korzystających ze świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej zmalała w porównaniu z ubiegłymi latami. Zmniejszenie liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej wynika ze zintensyfikowania działań w ramach pracy socjalnej, poradnictwa i interwencji kryzysowej. Ponadto istotnym faktem w poprawie sytuacji bytowej rodzin jest świadczenie wychowawcze (Program 500+) oraz świadczenie dobry start (program 300+). Nadal utrzymuje się tendencja spadkowa osób bezrobotnych. Przyczyną tego jest ogólna poprawa sytuacji na rynku pracy, dostęp do korzystnych ofert pracy. W celu profesjonalizacji pracy pracownicy Ośrodka brali udział w szkoleniach kadry, co skutkowało zwiększeniem skuteczności oraz bardziej efektywną pracą z klientem. Warto zwrócić uwagę na fakt dobrego doboru metod pracy socjalnej w pomocy rodzinie. Pracownicy socjalni opierają swoją pracę z rodziną na metodzie indywidualnych przypadków i w jej ramach podejmują wiele różnorodnych działań. Celem ograniczenia ilości dzieci trafiających do zastępczych form opieki zauważa się potrzebę stałego poszerzenia oferty działań profilaktycznych. W tym miejscu niewątpliwie należy podkreślić zalety działań profilaktycznych prowadzonych na terenie szkół. W dalszym ciągu konieczne wydaje się podejmowanie inicjatyw na rzecz minimalizowania ryzyka zaburzeń zachowania i wzrostu aktywności dzieci i młodzieży. Praca z rodzinami wieloprogowymi, dotkniętymi zjawiskiem ubóstwa, przemocy, bezrobocia, przejawiającymi trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczej wymaga podjęcia szerokiej współpracy z instytucjami, organizacjami. W perspektywie opracowania kolejnego trzyletniego programu wsparcia rodziny należy wziąć pod uwagę zmiany demograficzne, prawne, korzystną zmianę sytuacji ekonomicznej oraz szersze podejście do tematyki pomocy rodzinom, polegające na budowaniu wsparcia również w zakresie animowania czasu wolnego, podejmowania działań o charakterze coachingowym i ukierunkowaniu na szeroko rozumianą jakość życia. Te założenia są komplementarne i wpisują się w planistykę dokumentów wyższego rzędu. Jednocześnie relatywnie dobra sytuacja społeczna w Kościanie umożliwia z jednej strony koncentrowanie się na ograniczaniu zjawisk niepożądanych, dysfunkcji obecnych w części rodzin czy też profilaktyce uzależnień. Z drugiej natomiast zakłada się szersze oddziaływanie, skierowane na wszystkie rodziny zamieszkujące Kościan. Podsumowując,

wykonanie Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2019 - 2021 należy ocenić jako bardzo dobre.

Przystępując do konstruowania kolejnej trzyletniej edycji należy wziąć pod uwagę następujące przesłanki i rekomendacje:

1. Biorąc pod uwagę potrzebę upowszechnienia Programu zasadne jest rozpropagowanie Programu Wspierania Rodziny wśród instytucji zaangażowanych w pracę z rodzinami.
2. Poszerzenie oferty o naukę wspólnego budowania relacji rodziców z dziećmi, np. w trakcie odrabiania lekcji, zabawy, czynnego spędzania czasu wolnego.
3. Zwiększenie zatrudnienia i dostępności specjalistów, a szczególnie terapeutów uzależnień, na zasadność czego wskazuje liczba odbytych konsultacji i znaczenie uzależnienia dzieci i młodzieży od Internetu.
4. Utrzymanie Kościańskiego Telefonu Zaufania dla dzieci młodzieży, którego funkcjonowanie jest istotne z punktu widzenia Programu i wsparcia dzieci w zakresie profilaktyki.
5. Rekomenduje się opracowywanie Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2022 - 2024 niezależnie od innych dokumentów tak, ażeby podczas prac można było skoncentrować się na tematyce przewodniej.
6. Opracowanie dokumentu powinno mieć branżowy charakter, w który powinni być włączeni przedstawiciele operatora Programu, jak również fakultatywnie reprezentanci partnerów realizujących poszczególne zadania.
7. W Programie Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2022-2024 należy umieścić katalog wskaźników, który umożliwi efektywne monitorowanie realizacji zadań, które zostaną umieszczone w dokumencie.
8. Rekomenduje się dokonanie przeglądu partnerów oraz włączenie w proces tych, którzy w rzeczywisty sposób działają na rzecz realizacji założonych celów.
9. Zauważa się dalszą konieczność podnoszenia kwalifikacji oraz warsztatu pracy przez osoby zaangażowane w działania pomocowe na rzecz rodzin, celem stałego i sukcesywnego podnoszenia jakości pracy i sprawnej obsługi beneficjentów pomocy społecznej.
10. Warto nadal w planowanych działaniach skupić się na wzmocnieniu promocji oferty Ośrodka tak, aby trafiała do szerszego grona adresatów, zaś oferowane działania kojarzone były z wysoką jakością oraz profesjonalizmem.
11. Wskazana jest dalsza intensywna praca na rzecz poprawy funkcjonowania rodzin biologicznych. Zauważa się liczne trudności w sprawowaniu opieki nad małoletnimi dziećmi przez rodziców.

Zasadne uznaje się prowadzenie zajęć w ramach „Szkoły dla rodziców” oraz pracy na rzecz pozyskania rodzin wspierających.

12. W dalszym ciągu za zasadne wydaje się promowanie idei wolontariatu oraz sukcesywna rozbudowa istniejącej już sieci wolontariackiej.
13. Gminny program wspierania rodziny powinien być sporządzony w oparciu o podstawowe zasady polityki społecznej: I. zasadę pomocniczości (subsydialności), II. zasadę efektów odłożonych w czasie, III. zasadę szerokiego zasięgu skutków, IV. zasadę akceptacji społecznej, V. zasadę kontroli społecznej, VI. zasadę kompleksowości i sprzężenia zwrotnego, VII. zasadę aktywności, zaangażowania społecznego.

Spis tabel i wykresów

Tabela 1 Realizacja „Programu wspierania rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2019-2021 ”- monitoring. 5

Tabela 2 Obciążenia demograficzne w Kościanie w latach 2010-2020 15

Tabela 3 Wskaźniki gospodarcze w Kościanie w latach 2010-2020 15

Wykres 1 Liczba mieszkańców w Kościanie wg płci w latach 2010-2020 13

Wykres 2 Przyrost naturalny odnotowany w Kościanie w latach 2010-2020..... 14

Wykres 3 Bilans migracji w Kościanie w latach 2010-2020..... 14

Wykres 4 Struktura ekonomicznych grup wieku w Kościanie w latach 2010-2020 [%] 15

Wykres 5 Zarejestrowani bezrobotni w Kościanie w latach 2010-2020 16

Wykres 6 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Kościanie w latach 2010-2020..... 16

Wykres 7 Liczba osób oraz gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej na terenie Kościana w latach 2010-2019 17

Uzasadnienie

do Uchwały Nr XXVII/338/21

Rady Miejskiej Kościana

z dnia 28 października 2021 r.

w sprawie „Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2022-2024”

I. WSKAZANIE POTRZEBY PODJĘCIA UCHWAŁY.

Potrzeba podjęcia uchwały wynika z art. 176 ust. 1 pkt. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity: Dz. U. z 2020 r. poz. 821 ze zm.), który stanowi, iż „do zadań własnych gmin należy opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny”.

Celem programu wspierania rodziny jest praca na rzecz rodziny w ramach zintegrowanego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną, wspieranie rodzin dysfunkcyjnych i znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej. Pomoc powinna mieć na celu podtrzymanie umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej i pełnieniu ról społecznych poprzez wzmocnienie zasobów tkwiących w poszczególnych członkach rodziny, poprawę jakości życia rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, wspieranie rodziców w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

II. STAN FAKTYCZNY.

Realizacja zadań dotyczących wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej przebiega zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej, ustawą o pomocy społecznej (tekst jednolity: Dz. U. z 2020 r. poz. 1876 ze zm.) oraz „Programem Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2019-2021”. Na podstawie monitoringu ww. Programu oraz diagnozy sytuacji społecznej w mieście Kościanie opracowano nowy Program na lata 2022-2024.

III. STAN PRAWNY.

Z dniem 31 grudnia 2021 r. przestaje obowiązywać uchwała Nr III/20/18 Rady Miejskiej Kościana z dnia 20 grudnia 2018 r. w sprawie „Programu Wspierania Rodziny w Gminie Miejskiej Kościan na lata 2019 - 2021”. W związku z powyższym, zgodnie art. 176 ust. 1 pkt 1 cyt. ustawy, należy przyjąć do realizacji kolejny 3-letni program wspierania rodziny na lata 2022-2024.

IV. SKUTKI FINANSOWE

Program w całości dotyczy zadań własnych gminy, realizowanych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Kościanie i inne jednostki gminne. Wydatki związane z ich realizacją zostały zaplanowane w budżetach tych jednostek, jednakże z uwagi na długofalowy charakter zadań, trudne są do oszacowania.

Burmistrz Miasta Kościana

Piotr Ruszkiewicz